

MESAJ DE PESAH 5737

adresat de Eminentă Sa d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN comunităților și credincioșilor cultului mozaic din R.S.România

IUBIȚI FRAȚI ȘI SURORI,

Hag Hapesah — sărbătoarea care evocă noaptea în care îngerul morții a „sărit” (Pasoah înseamnă a sări, în limba ebraică) peste casele noastre ;
Zman Heiruteinu — Sărbătoarea libertății noastre și ;
Hag Heaviv — sărbătoarea primăverii,
iată cele trei nume ale celor 8 zile care încep la mijlocul lunii Nisan, în nopțile în care ne așezăm în jurul meselor tradiționale de Seder, spre a citi povestea de demult a poporului nostru.

Îngerul morții ne-a secerat nu odată rîndurile, ne-a îndoliat de nenumărate ori căminele ; dar în noaptea aceasta părintele își învață copilul că „deși în fiecare generație alții s-au ridicat împotriva noastră spre a ne nimici, pînă la urmă Cel Atotputernic ne-a salvat din minile lor”.

Miracolul supraviețuirii, sfidare pe care multimilenara existență a acestui popor o aruncă legilor biologice ale istoriei, victoria noastră permanentă împotriva îngerului morții, iată semnificația celei dintii denumiri a acestor zile festive : Pesah.

לא אמות כי אהיה ואספר מעשה הק' „Nu voi muri ci voi trăi spre a povesti faptele lui Dumnezeu (Psalm 118) iată mesajul nostru, al „martorilor istoriei”, al celor care prin însăși minunea existenței noastre mărturisim mileniilor despre existența unei imanente dreptăți cerești, despre un judecător al Istoriei.

Libertatea noastră זמן החרות E epopeea celei dintii victorii a sclavilor împotriva tiranilor, pe care o evocăm în filele Hagadei ce o psalmodiem în aceste nopți. Faraonii s-au cutremurat văzînd că e cu puțință ca robii să-și ia soarta în propriile lor mâini. Spinări încovoiate de biciul asupritorilor s-au îndreptat, omul a căpătat conștiința demnității sale.

„Pentru ce — se întreabă înțeleptul rabi Iehuda Halevi — pentru ce cea dintii poruncă a Decalogului nu evocă supremul atribut al lui D-zeu, acel de creator al cerului și pămîntului și în loc de aceasta se mulțumește cu formularea „Eu sînt Domnul D-zeul tău, care te-am scos din țara Egiptului, din casa sclaviei” ?

„Pentru că — răspunde dînsul, exprimînd astfel întreaga noastră concepție de viață — mai presus decît însăși creația cosmosului, este ziua în care libertatea a pătruns în mințile și sufletele oamenilor. Întreaga Creațiune nu-și merita existența și n-avea nici o cheazăsie decît atunci cînd libertatea a izbutit să frîngă cătușele împilării, să doboare țarcurile robiei.

Iată cea de a doua semnificație a sărbătorii de Pesah, întruchipată în denumirea de Zman Heiruteinu, Sărbătoarea libertății noastre.

Hag Heaviv — primăvara și prăznuirea. Triumful vieții îl afirmă firicelul de iarbă, îl cîntă rîndunelele, îl clamăm noi, acei care de Pesah afirmăm învierea naturii întregi, optimismul omului care doboară toate vicisitudinile și care crede în Creator, în creațiune, în viitorul însoțit și înflorit al umanității întregi.

Să învățăm, iubiți frați și surori, din chemările triplei semnificații ale acestor zile pascale. Să ne înzecim forțele spre a reclădi pe ruinele a ceea ce s-a prăbușit în jurul nostru, viața cea nouă, în care să nu mai poată bîntui îngerul morții, în care viața cu ale ei minunate idealuri să învingă.

În instituțiile noastre de cult, cultură iudaică și asistență, care se bucură de sprijinul deplin al ocîrmuirii acestei țări, să ne adunăm forțele spre a ține nestînsă făclia Torei, a învățaturii noastre străbune, spre a alina suferințele bătrînilor și bolnavilor, spre a păstra obiceiurile, riturile și tradițiile ce le-am primit de la înaintașii noștri.

Cu înflăcărat patriotism și iubire pentru o patrie plină de omenie și dreptate, pentru România în care de peste o jumătate de mileniu obșteile noastre au muncit și adus contribuția lor pentru propășirea țării, să ne împlețim eforturile cu ale întregului popor, în lupta pentru vindecarea rănilor cataclismului ce ne-a lovit, pentru ca țara să păsească mai departe pe drumul progresului și al fericirii.

Bunul Dumnezeu să vă binecuvînteze și să vă dăruiască tuturor, scumpi frați și surori, supremul bun pe care omul și-l poate dori în viață : mulțumirea sufletească.

Cu tradiționala binecuvîntare
Hag Kașer Vesameiah
Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din R. S. România

CONTRIBUȚIA F.C.E. (M) LA FONDUL OMENIEI

Federația Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România a hotărît să contribuie cu suma de 200.000 lei la fondul de ajutorare a victimelor cutremurului de pămînt din 4 martie a.c.

De asemenea, conducerea și angajații F.C.E. (M) au hotărît să contribuie la fondul de ajutorare a sinistraților cu o parte din retribuția lor lunară, pînă la sfîrșitul anului în curs, care totalizează circa 2000.000 lei.

De Pesah 5737
adresăm cititorilor noștri
tradiționala urare:
חג פסח ושמחה!

Citiți în paginile 6—7
PESAH
PE MERIDIANELE
LUMII
și alte materiale festive

Solidaritate, compasiune, dăruire

Vizita în Israel a Eminenței Sale d. Șef rabin și a d-nei dr. Rosen

Fiecare vizită pe care conducătorul spiritual al obștei evreiești din România o face în Israel are importanța ei, ea fiind remarcată de opinia publică și comentată de mass-media acestei țări. Dar vizita pe care, împreună cu d-na dr. Rosen, a făcut-o între 15—25 martie a.c. a avut un caracter și un răsunset cu totul deosebit. Survenită la scurt timp după cutremurul de pămînt din 4 martie, ea a polarizat atenția generală, prilejuind mișcătoare manifestări de simpatie și solidaritate cu poporul român și cu obștea noastră. Valul de simpatie pentru România și eroicul ei popor, pornit de la evreei originari din această țară, a cuprins întreaga societate israeliană, găsindu-și nenumărate și impresionante forme de manifestare. Această stare de spirit a fost caracterizată izbitiv de Eminența Sa într-una din nenumăratele declarații publice : „La noi a fost un cutremur de pămînt, dar voi a fost un cutremur sufletesc”. Fraza aceasta a fost reluată de mijloacele de informare, care au subliniat că această identificare într-un ceas greu cu România este expresia admirației și respectului pe care Israelul și poporul său le nutresc față de o țară și un popor nobil, față de înțeleptul său președinte Nicolae Ceaușescu.

cu apropiata sărbătoare de Pesah, a transmis coreligionarilor din România tradiționala urare de Hag Kașer Vesameah.

Audiența a decurs într-o atmosferă de caldă cordialitate.

BINECUVÎNTAREA ȘEFI RABINILOR DIN ISRAEL

La Ierusalim, Eminența Sa a avut întrevederi și a purtat convorbiri separate cu Șef rabinul statului Israel, Shlomo Goren și cu Rișon Lețion Ovadia Iosef, șef rabinul sefard.

Înalții conducători religioși au adresat binecuvîntarea lor poporului român și obștei evreiești din această țară.

Ambii Șefi rabini fac parte din comitetul de ajutorare a victimelor cutremurului din România și au adresat credincioșilor chemarea de a contribui larg la acțiunea de ajutorare.

(Continuare din pag. V-a)

Mesaj din Barbados

Printre numeroase alte mesaje Eminența Sa a primit următoarea scrisoare din Barbados, stat din arhipelagul Antilelor (America) : „Stimate domnule Șef rabin dr. Rosen, am aflat despre pierderile tragice de vieți și bunuri, cauzate de recentul cutremur și vă rugăm să binevoiți a transmite adîncă noastră mișnire tuturor celor ce au avut de suferit. Sîntem siguri că la Dv. a fost creat un fond de ajutoare a victimelor acestui dezastru și vă rugăm ca ceul nostru alăturat, de 600 dolari, să ajungă în posesia autorităților românești competente. Noi sîntem o foarte mică comunitate, alcătuită din 12 familii. Avem o sinagogă și ne adunăm în fiecare sîmbătă la rugăciune. Ne folosim de această împrejurare spre a vă dori sărbători fericite de Pesah 5737. Vă rugăm din nou să transmiteți compasiunea noastră celor ce și-au pierdut familia sau prietenii în această calamitate. Comunitatea evreilor din Barbados”.

În timpul audienței cordiale la președintele statului Israel, prof. Efraim Katzir. Pe fotografie, Exceleța Sa a scris tradiționala urare de Pesah și un călduros salut Eminenței Sale și obștei evreiești din România.

O prezență vie: Ștefan Zweig

Neintrecut biograf, scriitor de celebritate mondială, Ștefan Zweig, de la a căruia dramatică moarte s-au împlinit 35 de ani, este încă o prezență vie pentru toți iubitorii de literatură. Aceștia îl citesc și îl recitesc și astăzi cu aceeași delectare pe care numai cărțile bine scrise și cu un puternic sens moral o pot procura.

Opera lui Zweig nu este numai bogată în semnificații, ea este și foarte variată: în afară de binecunoscutul biograf, personalitatea creatoare a lui Zweig mai prezintă și fațeta dramaturgului, și pe cea, destul de cunoscută, a prozatorului de ficțiune ca și pe cea mai puțin cunoscută a poetului. La toate acestea putem adăuga opera de memorialist și pe cea de critic, pentru a obține imaginea literaturii total care a fost Ștefan Zweig. Pășind într-un fel chiar pe urmele scriitorului, am încercat să găsim în opera sa atât de variată firul roșu unificator, acel resort intim care leagă omul de creator.

O primă observație este aceea că Zweig depășește cu mult limitele speciei atunci când scrie biografii. Astfel, în mod surprinzător, Zweig-biograful se poate spune că este eclipsat de Zweig-prozator. Autorul minunatelor studii despre Balzac, Stendhal, Fouché, Hölderlin, Maria Stuart, Magellan este la o privire mai atentă un eseist și un autor de portrete literare. Este suficient să compari biografiile lui Zweig cu operele asemănătoare ale altor maeștri ai genului, ca să-ți dai seama că Zweig are o altă perspectivă, tratându-și eroii ca pe niște personaje doar vag jalonate de cadrul istoric. Mai puțin interesat decât Feuchtwanger, de pildă, de reînvierea epocilor, Zweig caută nu atât autenticitatea istorică cât autenticitatea psihologică a personajelor sale. Pentru el, detaliul istoric poate avea valoare doar în măsura în care îi dă cheia unui comportament sau a unei figuri. Până la urmă personajele sale transcend întotdeauna istoria. Căci acesta este marele farmec al prozei lui Zweig, că ni-și descrie pe oameni, care pot să fie ori să nu fie personalități istorice, în acel moment al vieții lor în care-și depășesc epoca, în care devin veșnici, intrând în nemurire. După ce în trilogiile „Treia maeștri: Balzac, Dickens, Dostoievski”, „Treia poezii ai vieții lor: Stendhal, Casanova, Tolstoi”, și „Lupta cu demonul: Hölderlin, Kleist, Nietzsche” Zweig căutase să creeze o tipologie spirituală creator, analizând resorturile cele mai fine ale pasiunilor omenești creatoare de măreție și frumos, descoperind — întotdeauna, dincolo de om destinul și dincolo de destin lecția morală, scriitorul avea să-și formuleze, într-o convorbire cu Eugene Relgis, părerea că „acest fel de portrete demonstrează că „străduința spirituală sau artistică a unei epoci izbuteste să se impună în cele din urmă”. Dealtfel, vorbind de autobiografie, el a scris că aceasta este „vasta epopee a eului”. Aceași pasiune a deslușirii simbului moral în destinul omenească, a clipeilor de măreție care dau dimensiunea unei personalități, caracterizează și proza strict ficțională a lui Zweig. Dacă în conturarea personalității lui Fouché, a Mariei Antoinette, sau a Mariei Stuart, scriitorul a întrebuințat mijloacele eseului și ale romanului, în nuvelele sale Zweig introduce aceeași dimensiune a destinului și a trăirii ideale care dau măsura eroismului. Atât în biografia marilor personalități istorice și artistice cât și în nuvelele sau romanele sale, Ștefan Zweig se arată interesat de resortul moral al măreției individuale, pe care o descoperă și în existențele aparent umile, ca acea a medicului din „Amok”, ori a fostului deținut din „Jucătorul de șah”, sau a neuitatului „Mendel, omul cărților”. Căci dacă omenirea

și are clipele ei de cotitură, „Orele astrale” creatoare de sublim, gestul uman excepțional este cel care dă sensul unei vieți și devine astfel destin. De aceea personajele lui Zweig sînt oameni dominați de o mare pasiune care în cele din urmă îi proiectează în eternitate. Iată-l, de pildă, pe Mendel, insignifiantul evreu care trăiește prin și pentru cărți. Universul cărților îi este suficient și i se supune, izolându-l de realitatea prea puțin interesantă pentru el. Din acest univers al spiritului căruia i se dăruie și pe care îl domină, omul personaj își poate permite să ignore cotidianul, trăind într-o sferă superioară, care este numai a lui. Dar ce se întâmplă atunci când absurdul și violența cotidiană ignorate, erup în existența ideală a acestui om atât de pașnic și de capabil în domeniul său? Pentru silueta „să coboare pe pământ”, personajul este distrus de forțele oarbe ale prostiei, scos din lumea sa el este lipsit de capacitatea de a supraviețui într-o lume a violenței stupide, atât de diferită de lumea cărților. Personajul capătă dimensiune simbolică, prin tragism. Dar, ca orice tragedie, povestea lui Mendel, „omul cărților” dovedește superioritatea spiritului uman, care neagă cotidianul în favoarea unui ideal superior, chiar cu riscul propriei existențe. Ca întotdeauna în proza lui Ștefan Zweig, izbînda omului asupra destinului este determinată de forțele morale ale sufletului, în care el crede fără rezerve. Aceasta credință umanistă, profund generoasă în triumful moral al spiritului omenească asupra maleficului și iraționalului este constantă evidentă a căutărilor și realizărilor lui Zweig. La rîndul său, în operele altor scriitori, el a apreciat aceeași valoare morală ca fiind măsura măiestriei lor artistice.

Pacifist convins, resimțind o repulsie fizică împotriva violenței absurde și criminale a războiului, Zweig a procedat întocmai ca personajele sale; atunci când convingerile sale cele mai intime — încrederea în om și în forțele sale creatoare — au fost contrazise de ororile naziste, el a refuzat să mai trăiască, alegînd neantul. „...motivul faptei sale a fost disperarea în fața vremii și a viitorului” a scris Thoman Mann la aflarea veștii. Gestul lui Zweig, de refuz al înjosirii naturii umane, îl plasează alături de personajele sale atât de eroice și de umane totodată, fiind, paradoxal, totuși un sublim gest de sfidare a răului.

MIRELA ȘAIM

Pagină din Hagada — manuscris de la Sarajevo

Exodul cîntat de Haendel

Scoșind în evidență importanța deosebită a corurilor în opera lui Haendel, Români Roland scria în anul 1910: „Capodopera genului este Israel în Egipt, cea mai mare epopee corală din câte există, pînă de Dumnezeu și de poporul său”. Într-adevăr această operă este o epopee atît prin tema sa cît și prin suflul puternic care o însuflețește. Protagonistul principal este tot timpul corul, în care se încarnază substanța esențială a operii sale.

În 1738, Haendel se întoarce hotărît la oratoriul cu Saul, care este una din capodoperile sale și patru zile după terminarea acestei compoziții, începe să lucreze la Israel în Egipt. Și-a aranjat singur textul, recurgînd la extrase din Biblie, mai ales la Psalmii 78, 105 și 106 și la cartea Exodul, care l-a inspirat episodul esențial al operii sale.

Haendel s-a adaptat la frumoasele texte din Biblie, denotînd o preferință marcată pentru paginile lirice și epice. Este cu adevărat un oratoriu coral, dar aceste coruri sînt legate mai presus de orice de istoria interioară și spirituală a acestei eliberări. Scriitura corală apare aici de o diversitate și de o somptuozitate fără egal.

Filologie pascală

Numele biblic al sărbătorii nu este „Pesah”, nume pe care îl cunoaștem. „Pesah” desemna numai jertfa specifică pe care o aduceau toți iudeii din Iudeea antică în prima seară a sărbătorii. Numele corect al sărbătorii este „Hag ha Mafoț”, adică „sărbătoarea azimei”.

Curios este cuvîntul „Mafoț”-azimă — atît de cunoscut și irădăcinat în popor și care nu este un cuvînt ebraic. El este împrumutat din egipteană antică în care denumea un anumit fel de aluat nedospit, rotund, copt la soare, consumat mai ales de cei lipsiți de mijloace. Plăcinta avea gust prost și era considerată alimentul specific al sclavilor și cerșetorilor. Adevărata „lachma anya” — „pîine a sărăciei” așa cum o denumește Hagada.

Terminologia pascală abundă, de altfel, de cuvinte egiptene. Știm că regii Egiptului sînt numiți în Biblie „paro” — „Faraoni” — conform lexicului septuagintei. „Faraon” însemna în egipteană antică „casa mare” (se subînțelege „a regelui”), termen devenit sinonim cu cel de „rege”. Interesant este că limbile moderne cunosc și ele acest fel de denumiri organelor puterii monarhice. „Inalta Poartă”, „Sfîntul Scaun”, „Curtea” sînt de fapt aceleași „pars pro toto”, foarte apropiate de etimologia cuvîntului egiptean.

Numele lui Moșe a dat mult de gîndit filologilor. Fiica lui Faraon îi dă lui Moșe acest nume — ne povestește Biblia și ne dă în același timp și o explicație ebraică derivînd cuvîntul din rădăcina „mașo” care înseamnă „a scoate din apă”. Această rădăcină, însă, nu mai revine nicăieri în Biblie și nici în literatura post-biblică, ea nu are echivalent în vreo limbă semitică. În schimb terminația „mes” sau „mse” revine foarte des în Egipt ca sufix la nume proprii: „mese” însemnînd „copil”, „fiu”. Așa cunoaștem numele Ramses (fiul lui Ra), sau „Thut-mose” (Tutmes fiul lui Tut). Conform acestei etimologii, „Moșe” ar însemna numai „fiu” — poate făcîndu-se aluzie la faptul că nu i se cunoșteau părinții. Explicația, însă, nu-i satisfăcea pe savanți, pentru că era de neînțeles că — contrar altor exemple — „S”-ul din „Mese” este transcris aici cu „șin” și nu cu „samech”. Egiptologul A. S. Iahuda a găsit cu cîtiva ani în urmă, cheia acestei enigme. Numele Moșe este alcătuit, potrivit explicației sale, din două cuvinte: „Mos” înseamnă sămînță, copil, iar „she” mare, lac, fluviu. Traducerea exactă a numelui ar fi, deci: „Sămînță a fluviului”.

Și lădă în care mama lui Moșe îl pune, după ce nu-l mai poate ține ascuns, capătă în lumina studiilor egiptologice o explicație interesantă. „Teba” (în Biblie „Teva” înseamnă lădă) este un termen egiptean și înseamnă, de fapt, lada sfîntă. Era un obiect de cult egiptean în formă de cutie, în care se puneau un idol sau un animal adorat. Cutia era dusă în zilele de sărbătoare în procesiuni religioase în rîndurile poporului. Mama lui Moșe urmărea, probabil, să-l impresioneze pe egipteni, prin folosirea acestui obiect de cult religios, pentru a le da să înțeleagă că acest copil găsit este de origine divină.

A. B.

OBIECTIVE TURISTICE

Pregătirea noului sezon turistic în județul Bistrița-Năsăud, zonă bogată în monumente naturale, istorice și etnografice de o mare frumusețe și valoare atrage atenția iubitorilor de drumetrie. În cursul acestui an vor fi puse la dispoziția publicului citeva obiective noi, care vor contribui la revelarea bogatelor resurse ale acestui județ și o mai bună integrare a sa în circuitul turistic național.

Astfel, în pasul Tihuța, care face legătura între nordul Moldovei și Transilvania, la Piatra Fîntinile, a început construcția unui hotel turistic alpin, cu o capacitate de 140 de locuri. Un alt punct de interes este parcul dendrologic de la Arcaia, aflat la 3 km. de orașul Bistrița. Pe o suprafață de 18 ha sînt concentrate peste 250 de specii de arbuști și arbori de pe toate continentele.

PREMIILE „MADRIGALULUI”

O nouă distincție internațională a fost decernată corului „Madrigal” — Premiul „Una vita per l'arte David Michelangelo”. Premiul este unic și bienal. Ceremonia — constînd dintr-un superspectacol în beneficiul UNICEF — va avea loc la Eurovizuine, în ziua de 6 iunie.

Corul „Madrigal” deține în prezent Premiul criticii muzicale al Bienalei de la Berlin (1971), Premiul internațional „Săgetătorul de aur” de la Roma (1976) și Premiul internațional „Michelangelo” de la Roma (1977).

MODERNIZAREA DRUMURILOR

În cursul acestui an urmează a se termina lucrările de modernizare a unor drumuri naționale, care însumează o lungime de peste 200 km. Prin asfaltarea ultimelor porțiuni ale traseului Zimnicea-Turnu Măgurele se va închide lanțul de drumuri modernizate pe toată Valea Dunării, de la Călărași la Orșova.

Se vor construi 33 poduri și pasaje. În același timp se vor efectua o serie de lucrări de consolidare și de sporire a capacității de trafic a unor artere.

ELECTRIFICAREA MAGISTRALELOR FEROVIARE

Continuă lucrările de electrificare a magistrelor feroviare București-Constanța și Ploiești-Adjuș. De asemenea, au început lucrările de electrificare a liniilor Deda-Beclean-Dej și București-Roșiori de Vede-Craiova.

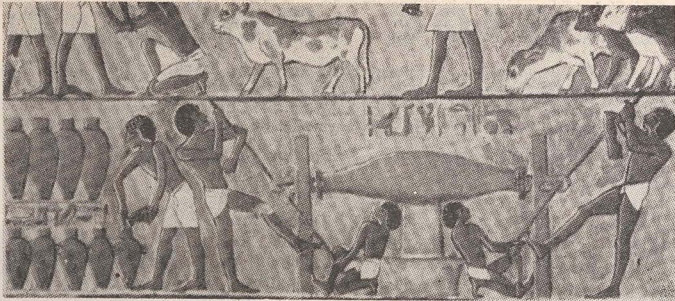
Electrificarea noilor căi ferate se face pe baza unor soluții tehnice avansate. La executarea lucrărilor de construcții-montaj se folosesc utilaje, mașini și instalații de mare randament, aproape toate realizate de uzinele de specialitate din țară.

Lungimea liniilor ferate electrificate din România se va mări considerabil în actualul cincinal datorită unor importante investiții.

Cibernetica și responsele rabinice

Un reprezentant al lui Yeshiva University din New York a anunțat că în primăvara aceasta va fi stabilită o legătură directă prin satelit între Universitatea Bar Ilan din Israel și Yeshiva University. Scopul acestei legături este transmiterea responseelor rabinice prelucrate de către un computer de la Universitatea Bar Ilan. Modernul sistem de colaborare va da posibilitate să se studieze peste 500 000 de response elaborate de 3 000 de personalități rabinice, din 13 țări, autorități în materie de aplicare a codurilor religioase (Halaha) și a vieții tradiționale. De pe acum, computerul de la Bar Ilan a fost programat cu 24 000 de response, reprezentînd în total 24 milioane de cuvinte, în ebraică și arameică.

Lucrarea are o deosebită însemnătate pentru instituțiile superioare de cult. Ideea de a se folosi cibernetica în acest domeniu a fost emisă pentru prima oară în urmă cu zece ani. Datorită colaborării dintre Institutul de știință Weizman cu Universitatea ebraică din Ierusalim și cu Universitatea Bar Ilan, s-a ajuns la definitivarea proiectului. Primul text computerizat a fost responsa lui rabi Ithak ben Șeșea, care a trăit în Spania și în țările Africii de Nord în secolul XIV. Lucrările elaborate de Yeshiva University și Bar Ilan vor sta la dispoziția unui cerc larg de rabini și oameni interesați în materie.

Pictură murală la mormintul lui Phuemre (sec. XV î.e.n.)

MOISE ȘI FARAON

Sub acest titlu, ziarul *Le Monde* a publicat recent un articol semnat de dr. Maurice Bucaille, membru al Societății franceze de egiptologie, în care se încearcă a se stabili științific data când au avut loc evenimentele pe care le celebrăm de Pesah. De subliniat că aceasta nu este prima încercare în acest sens.

Ramses al II-lea este cunoscut de foarte multă vreme. Mult timp înainte ca Champollion să fi descifrat hieroglifele, găsim menționate numele de Ramses în listele stabilite de istoricul Manethon (secolul III î.e.n.) precum și în analele lui Tacit (secolul II d.e.n.). Dar numele de Ramses este întâlnit mai ales în Facerea, Ieșirea și Numerii din Biblie. În Biblie, numele de Ramses nu este utilizat pentru un rege al Egiptului, acesta fiind denumit faraon, ci pentru a indica unul din cele două orașe construite în Egiptul de jos, de către iudeii supuși la munci forțate. Din grupul iudeilor sclavi se va naște un copil cărui i se va da numele de Moise.

S-au efectuat numeroase studii care l-au situat pe Moise în diferite perioade din cronologia faraonică. În multe din acestea se emit ipoteze prudente și se dau sugestii. În altele, dimpotrivă, găsim reri exprimate cu multă fermitate, printre care și aceea a lui J. de Miceli, care stabilește ieșirea din Egipt, exact la 9 aprilie 1495 î.e.n. — ceea ce înseamnă că Moise a viețuit sub Tutmes II. Inutil să spunem că autorul nu aduce argumente prea puternice în sprijinul teoriei sale. Daniel Rops a emis ipoteza lui Amenofis II. Ulterior directorul Școlii biblice din Ierusalim R. P. de Vaux a stabilit că Ramses al II-lea a fost opresorul evreilor despre care vorbește Biblia, și deci contemporanul lui Moise, fiind ieșirea din Egipt pe la jumătatea sau la mijlocul domniei sale.

În cartea mea „Biblia, Coranul și Știința” am confruntat anumite date din Cărțile Sfinte cu rezultatele cercetărilor moderne. Acestea m-au făcut să reiau studiul asupra situației lui Moise în cronologia faraonică. Pentru aceasta m-am servit de numeroase informații culese din domeniul extra-biblic ca: date furnizate de Coran, precizări arheologice și observații medicale efectuate asupra mumiiilor.

Ipoteza cea mai probabilă, după mine singura în concordanță cu cercetările moderne, este aceea că Moise s-a născut în perioada lui Ramses al II-lea, iar ieșirea din Egipt și trecerea prin Marea Roșie au avut loc în timpul succesurii lui Mineptah.

În primul rând Biblia indică, fără urmă de îndoială, că în timpul ieșirii din Egipt a evreilor conduși de Moise, faraonul și-a pierdut viața. (Ieșirea 14). „Și apele s-au revărsat și au acoperit carulele de război și călăreții întregii armate a lui Faraon, care pătrunseseră în urma lor în mare. Și nu a rămas nici unul viu” (Psalmul 136). Iar în Psalmul 136 Domnul este slăvit pentru că „l-a înecat pe Faraon și armata sa în Marea Roșie”.

Să fie oare vorba de Ramses al II-lea? Desigur că nu și iată pentru ce:

a) Biblia indică (Ieșirea 2) că regele Egiptului a murit în timp ce Moise se afla în țara Midian, mai înainte de a se întoarce în țara sa natală, pentru o ultimă ședere. Deci, Moise a cunoscut doi faraoni.

b) Tot Biblia precizează că Moise avea „optzeci de ani” când l-a implorat pe Faraon să-i libereze pe evrei (Ieșirea 7). Deci, totalul domniei celor doi faraoni trebuie să fie cel puțin de optzeci de ani. Cum nimeni nu admite posibilitatea ca Moise să fi trăit într-o altă epocă decât aceea a noului imperiu (din secolul XVI în secolul XI î.e.n.) care ar putea fi cei doi faraoni succesivi din această perioadă care ar îndeplini condiția ca totalul domniei lor — cumulate — să fie cel puțin de optzeci de ani? Numai succesivitatea Ramses II — Mineptah îndeplinește această condiție. Într-adevăr, Ramses al

II-lea a domnit 67 de ani (de la 1301 la 1235 î.e.n. după cronologia lui Drioton și Vandier, sau de la 1290 la 1224 î.e.n. după aceea a lui Rowton). Egiptologii nu pot preciza durata domniei lui Mineptah; ei ignoră circumstanțele morții sale, dar este sigur că a domnit cel puțin 10 ani, așa cum arată R. P. de Vaux, sau poate 20 de ani, cum indică Manethon.

Totul ne face să credem că Moise s-a născut la puțin timp după urcarea pe tron a lui Ramses al II-lea, adică puțin timp după anul 1301 sau puțin timp după anul 1290 î.e.n.

O echipă franco-egipteană a efectuat în anul 1975 o serie de studii medico-legale asupra mumiiilor; rezultatele respective au fost prezentate în anul 1976 Societății franceze de medicină legală. Scopul lor era să cerceteze, în special, dacă unul din cei doi faraoni a murit de o moarte brutală. Rezultatul s-a prezentat negativ în ceea ce-l privește pe Ramses al II-lea. Mumia lui Mineptah prezintă însă o fractură craniană cu o adincitură, ceea ce face probabilă o moarte brutală. Mai remarcăm că confundarea în mare de care vorbesc Cărțile Sfinte nu a lăsat vreo urmă vizibilă asupra mumiei. Lucrul este perfect explicabil fiind vorba de un răstimp scurt de menținere a cadavrului în apă.

Descoperirea unui vechi manuscris talmudic

Un vechi manuscris al Talmudului ierusalimitan a fost descoperit de profesorul A. C. Rosenthal de la Universitatea din Ierusalim. Manuscrisul — care conține tot ciclul Nezikin — s-a păstrat într-o mânăstire din Spania, timp de secole.

Descoperirea este cu atât mai importantă cu cât din Talmudul ierusalimitan există foarte puține manuscrise. De fapt, talmudul numit astfel n-a fost redactat la Ierusalim, ci în alte școli rabine din Ereț Israel, în special în Tiberiada, iar tratatul Nezikin, după cite se pare, în Cesarea. Respectiva versiune a fost redactată cu mai bine de un secol înainte de Talmudul babilonian. Ambele versiuni sînt în limba arameică. Este însă interesant de menționat că proporția de termeni ebraici este mai mare în Talmudul babilonian decât în cel redactat în Ereț Israel. Daniel Bomberg, care, la numai cîteva decenii după apariția tiparului a tipărit prima ediție completă a ambelor versiuni — Talmudul babilonian între 1520—23, iar cel ierusalimitan între 1523—1524, a folosit așa numitul manuscris de la Leiden. Aparținind lui Iehiel

Vechi manuscris ebraic

Deșertul ca alegorie

De ce fiii lui Israel au trebuit să răcească ațita timp prin deșert, după ieșirea din Mițraim? Zoharul — una din scrierile de bază ale Kabalei — cuprinde, între altele, un episod (II, 183b—184a) care încearcă, printr-o sugestivă înălțare de imagini, un răspuns la această întrebare.

Rabi Șimon Bar Iohai și fiul său, rabi Eleazar, precum și însoțitorii lor, rabi Aba, întîlnesc în drumul lor un personaj misterios, de legendă. Acesta le relatează că face parte dintr-un grup de oameni care au decis să se retragă în pustiu pentru a-și petrece acolo viața. Întrebarea, firească, din partea celor patru asupra rațiunilor acestei hotărâri prilejuiește drumețului o cuvîntare care formează miezul întregului episod. Iată, în linii mari, conținutul spuselor sale.

Cînd fiii lui Israel au ieșit din Mițraim, Domnul i-a îndreptat către un deșert cumplit, cel mai arid cu putință din lume. Aici le era hărăzit să peregrineze pînă cînd, potrivit unor vechi preziceri, vor fi fost în stare să birue, o dată pentru todeauna, împărăția lui Samael, prințul răului. Or, domeniul acestuia era deșertul însuși, intruchipare prin tradiție a răului. În această lumină, devine lîmpede de ce voiața divină a călăuzit pe fiii lui Israel, după eliberarea din robia faraonică, spre cărările mișcătoare ale deșertului: pentru a le da putința de a înfrînge răul pe propriul lui teren.

Din păcate, fiii lui Israel n-au dat dovadă, în acele clipe, de tăria necesară abținerii de la încălcarea comandamentelor divine. Poporul a căzut de mai multe ori în greșelă și generația exodului a trebuit să-și încheie zilele în pustiu. Nici nu putea fi atunci vorba de a-l înfrunta și luptă dreaptă pe Samael și de a da astfel substanță nădejiilor nutritive de Atotputernicul, de a curma de-a pururi ră. pe pămînt.

Personajul amintit pomenește, în final, și despre sine și rosturile sale. Ducîndu-și viața în deșert, el și prietenii săi s-au dedicat studiului cărților sfinte, din care sorbeau noi puteri pentru a putea da, la momentul oportun, bătălia cu Samael. Cînd și cînd reveneau în ținuturile locuite

de oameni, și doar în aceste scurte intervale își îngăduiau un răgaz de la studiu.

Aici se termină cuvîntul drumețului și, cu aceasta, și întregul episod. Din cuprinsul lui se pot desprinde suficiente elemente pentru a învedera dubla ipoteză a reprezentării deșertului în gândirea iudaică. Primele indicii în acest sens sînt furnizate chiar de textul biblic, mai precis de Levitic, unde se vorbește explicit despre legătura dintre pustii și forțele răului. În Zohar, deșertul e sălașul șerpilor — simbol viu al răului, și tot deșertul înfățișează locul de unde urmează să peruceadă izbăvirea mesianică, după doborîrea lui Samael. Fiii lui Israel au mai dat piept cu acesta în deșert pe timpul lui Moșe, dar confruntarea continuă de fapt fără întrerupere — ea n-a încetat nicînd.

Aflat la intersecția acestor două perspective atât de divergente, deșertul, în viziunea kabaliștilor, se estompează din ce în ce ca realitate geografică, devenind tot mai vădit o noțiune abstractă, un simbol încărcat cu semnificații transcendente. La această treptată substituție de concepte au concurat și împrejurările istorice în care a luat avînt studiul Kabalei. Răspîndit cu deosebire în Spania, în Provence, în Italia de nord și în Germania, el a atins apogeul la sfîrșitul Evului mediu pînă prin secolul al XVI-lea. Evident, în acest răstimp puțini kabaliști vor fi avut efectiv prilejul de a vedea cu propriu lor ochi un deșert adevărat. Pe atunci oamenii se mișcau anevoie, mijloacele de comunicare erau departe de a fi lesnicioase. Iată de ce considerațiile despre deșert din literatura kabalistă au un caracter speculativ, eteric. Iar în măsura în care cată, în scrieri ulterioare, a-l descoperi — tot în plan metaforic — pe Samael în inima și mintea omului, ele capătă o tonalitate psihologică, cu atât mai departată de imaginea reală a pustului fizic. În mod corespunzător, fabulația fără pretenții care le-a servit drept punct de pornire coboară de zece legendă, se întregeste cu o dimensiune filozofică, resuscitînd statornic același ideal al victoriei asupra lui Samael, personificarea maleficului.

I. CARNIOL

Rabinul și copilul negru

O poveste simplă, extrasă parcă din cărțile pentru copii, o poveste adevărată. Unul din personaje este un mic negru din Alexandra Township, suburbie a orașului sud-african Johannesburg. Băiatul poartă numele părinților săi, Fahl, dar are trei prenume: Livingstone, Cyrus și Weller. Cam lung și oarecum pretențios. Așa a vrut însă d-na Hilda Fahl, mama purtătorului celor trei prenume și directorul a școlii pentru copii negri din Alexandra Township.

În ce privește Livingstone, este clar: un omagiu adus exploratorului care a cutreierat și cercetat pe la mijlocul veacului trecut — timp de 28 de ani — Africa centrală și de sud. Dar celelalte două? Ele formează de fapt un singur nume și aparține unui om al zilelor noastre, mai concret: Moșe Cyrus Weller. Ds-a este rabin și a activat timp îndelungat la Johannesburg, afirmîndu-se nu numai ca un vrednic slujitor al iudaismului ci și ca un prieten apropiat al populației de culoare, preocupat de grijile și nevoile ei. Un exemplu al acestor preocupări îl reprezintă școala comunală pentru copii negri din Alexandra Township, pentru a cărei înființare rabinul a depus deosebite străduințe. În semn de recunoștință, locuitorii au insistat ca școala să capete denumirea Moshe Cyrus Weller. Mai mult; grație fondurilor colectate de rabin și donățiilor proprii s-a putut alocă o sumă destinată burselor pentru tinerii negri dotați, astfel ca aceștia să aibă posibilitatea să-și continue studiile.

În 1958 rabinul Weller s-a stabilit în Israel. El nu i-a uitat pe prietenii săi din Alexandra Township și a continuat să se intereseze de nevoile și preocupările lor. Nici foștii săi concetățeni de culoare nu l-au uitat pe rabin, care a devenit pentru ei un simbol. Numele său continuă să figureze pe frontispiciul școlii pentru copii. Cu prilejul unei recente vizite la Johannesburg, d-na Fahl, directoarea școlii, i-a prezentat rabinului pe micul Livingstone Cyrus Weller, acum în vîrstă de 4 ani. Va fi, într-un fel, fiul Dvs spiritual! — a spus tînăra directoare a școlii.

ben Iekutsiel ben Benjamin Harofo, textul a fost copiat în 1289. Copistul a notat că textul ce i-a stat la îndemînă a fost oarecum deformat și conținea multe greșeli. Pe cit i-a stat în puțînă a căutat să le corecteze, dar, adăugă el, probabil că nici jumătate din acestea n-au fost înlăturate.

După alte surse, redactorul lui Bomberg, Iacov ben Haim iben Sdoniahu a avut la dispoziție și alte trei manuscrise. Toate trei erau însă incomplete. Iacov ben Haim nu a fost în totul de acord cu limba și stilul nici uneia din variante, așa că și-a permis să intervină în manuscrisul de la Leiden, lăsînd chiar afară unele pasaje pe care nu le-a înțeles. Totodată a introdus în ediția tipărită pasaje care nu figurează în manuscrisul de la Leiden. S-ar putea ca ele să fi fost preluate din celelalte manuscrise pe care redactorul le-a avut la îndemînă. După toate probabilitățile, deformările și erorile amintite sînt, de cele mai multe ori, rezultate din încercările de a se pune de acord textul ierusalimitan cu discuțiile și concluziile în jurul Mișnei, parte comună cu Talmudul babilonian.

Oricum, manuscrisul de la Leiden este singurul manuscris complet al Talmudului ierusalimitan. Mai există la Vatican un manuscris al ciclului Zerian și unul al tratatului Sota, în total cam un sfert din manuscrisul de la Leiden. Și acestea conțin greșeli de transcriere. La vestita Geniza din Cairo există, de asemenea, fragmente ale unor manuscrise talmudice.

Valoarea manuscrisului recent descoperit în Spania, constă în faptul că este primul care conține tot ciclul Nezikin în altă variantă decât în manuscrisul de la Leiden care a servit ca bază ediției princeps a Talmudului ierusalimitan. Datorită limbajului specific și stilului laconic unele pasaje ale acestui tratat sînt dificile, necesitînd explicații. Este ceea ce formează obiectul ediției manuscrisului descoperit recent, pe care prof. Rosenthal îl pregătește pentru tipar.

Textul Talmudului se află la mijloc, la cotor comentariului Rași, iar la marginea din afară glosarul tosaftștilor. Este interesant că această formă de pagină a Talmudului — inițiată de un neevreu — s-a transformat în tradiție, fiind respectată la toate edițiile ulterioare. De asemenea s-a respectat și forma caracterelor; pentru textul talmudic folosindu-se caracterele ebraice, de tipar, iar la comentariu și glosar — scrisul numit Rași.

CARNET

Doctorul nostru

— Ca medic, știi aproape totul despre pacienții Dv. Ce ar fi ca și pacienții să afle mai multe despre doctorul lor? Așa dar, cine sînteți Dv. domnule dr. Arthur Maieronh?

— Sînt medicul șef al serviciului de asistență al Federației Comunităților Evreiești. Impreună cu colegii mei avem în evidență și îngrijire permanentă un număr de 2630 persoane vîrstnice, de la 70 de ani în sus. Dintre acestea, 10 au depășit 90 de ani.

— La această vîrstă, pacienții pun desigur nu odată medicul în dificultate: el trebuie să fie totodată generalist, specialist și, evident geriatrist... E nevoie de o experiență îndelungată spre a răspunde acestor multiple solicitări. Apropo: ce vechime aveți în profesie?

— Sînt medic din anul 1931. Ca proaspăt absolvent al Facultății de medicină din București mi-am deschis cabinet în plin cartier al Văcăreștilor, pe str. Legiștilorului 8.

— Și care era pe atunci statutul unui medic tînr de pe Calea Văcărești?
— Erau anii marii crize economice, populația cartierului suferea crunt și prea puțini dintre ei își puteau permite luxul unei consultații medicale sau al unui medicament. Cusătoreasa ce agonizează în romanul lui Peltz nu este o alegorie, ci o figură tipică pentru acea epocă. Am înfîlțit-o de atîtea ori în anii de început ai carierii, încît mi s-a întipărit în amintire ca un simbol al acelei epoci.

— Nu ar fi lipsit, cred, de interes să ne schițați raporturile ce se creiau pe atunci între un medic și pacienții de pe Calea Văcărești...

— E o întrebare care implică un răspuns mai amplu, căci situația era complexă. Dacă e să mă refer la experiența personală, aș semnala că spre a-și crea într-un fel o cale de acces către asistența medicală, lumea obscură de pe Calea Văcărești se strîngea laolaltă, de obicei după meserie, în așa numite societăți de ajutor reciproc. Erau puze și de ele se leagă de altfel începutul carierii mele medicale. Nu știu cum s-a făcut, dar ca medic tînr am devenit în mod simultan doctorul a nu mai puțin de 12 asemenea societăți.

— În cazul acesta imi imaginez sala de așteptare înfășurată de pacienți...

— Să nu exagerăm! Aceste societăți de întraajutorare numărau deseori cîteva duzini de membri. Așa era de pildă, societatea „Indulgența”, a funcționarilor comerciali, „Umanitas”, a cheherilor, „Dr. Hart”, a negustorilor ambulalanți. Tîn minte că mai erau societăți ale zugravilor, telalilor și așa mai departe. Era și o societate a birjarilor, căci am mai prins trăsuri în București...

— Interesant. Ați cunoscut birjari evrei?

— Desigur. Imi amintesc că locuia la capătul Căii Moșilor, pe la obor. Nu odată le-am trecut pragul căsuțelor lor scunde, cu miros de igrasie și sudoare...

— Cu ce mergeați la consultații? Cu trăsura?

— Da de unde! Cu tramvaiul și pe jos. Cel mai mult foloseam tramvaiul 19, care pe atunci avea traseul de la Filantropia pînă la capătul Dudeștilor. Acolo locuia majoritatea pacienților mei. Eram zilnic și în tramvaiul 16, care ajungea în Talcioac, unde se termina pe atunci Bucureștii.

— Care erau bolile cele mai frecvent înfîlțite la pacienții Dv. în acea vreme?

— Erau de tot felul, infecto-contagioase, flegmoane, septicemii, cu urmări fatale, căci pe atunci nu se descoperise încă nici sulfamida și nici antibioticele. Și erau bolile sărăciei și ale mizeriei, în primul rînd tuberculoza. Familii întregi erau secerate de acest flagel nemilos. După atîția ani, imi mai amintesc și azi cu nesfîrșită durere de familia unui zidar — tata, mama și 2 copii — ce au fost seceraiți la un scurt interval de timp...

— Cum s-a desfășurat mai departe cariera Dv?

— Mulți ani, pînă în 1940, am fost medicul școlilor comunității evreiești „Ronetti Roman” și „Jacob și Carolina Loebel”. Și aici mă aflam zilnic față în față cu sărăcia și mizeria, care, fiind vorba de copii, avea parcă aspecte și mai dramatice. Cei mai mulți erau palizi, rahitici, prost hrăniți, unii de-a dreptul flămînzii. Erau din cale afară de prost îmbrăcați, mulți veneau arna la școală fără paltonaș, cu ghețe desfundate... Ți se rupea inima privindu-i. Eforturile comunității, ale eforturilor și societăților de binefacere abia cădeau atenua cumva suferința.

— Pe fundalul sumbru al trecutului, imi închipui că opera la care ați fost chemat să lucrați vă dă și mai mari satisfacții. Într-un fel, e ca o revanșă asupra acestui trecut, nu-i așa?

— Într-adevăr, consider aceasta ca o favoare deosebită. Din toate privințele sfîrșitul carierii mele medicale se deosebește de începuturile ei. E o mare bucurie pentru mine să văd zilnic bătrîni de 80, 85 și 90 de ani, uneori chiar trecuți de această vîrstă, robuști, sciuțiți de frîntărea pentru hrană, îmbrăcăminte și celelalte, supravegheați îndeaproape de către un corp medical calificat și dăruit misiunii sale. Nu odată cînd un octogenar sau nonagenar se află în cabinetul nostru imi vine în minte președintele societății „Indulgența”, Moscoviți îi spunea, mort prin 1936 la vîrstă de 32 de ani dintr-o infecție septicemică pornită de la un banal ulcior la un ochi.

— Descrieți-mi, vă rog, o zi obișnuită de activitate...

— Ziua mea de lucru începe cu vizite la domiciliul asistaților. De obicei între 8 și 10.30. Această lucră il fac și colegii mei, astfel că în decurs de o lună se vizitează majoritatea persoanelor în evidența noastră. De la 11 în sus primesc pacienții în cabinetul Federației din str. Vasile Adamache 9. Știiți, serviciul medical e găzduit deocamdată într-o arîpă a Sinagogii Mari. După ce sala de așteptare s-a golit, rămînem noi, medicii, să facem referatele, să discutăm cazurile mai grele și cite altele. De cîteva ori pe săptămîină folosesc după amiezile spre a vizita căminele noastre de bătrîni. Desigur că fiecare dintre ele își are medicul său permanent, dar ca șef al serviciului medical consider de datoria mea să văd cum merge treaba și acolo.

— Și ce constatați acolo?

— Deși se spune că și blazarea este o trăsătură a firii omului, vă asigur că de fiecare dată încerc același sentiment proaspăt de bucurie. Bucurie cînd văd bătrîni noștri bine îngrijiiți, la adăpost de griji și nevoi, trăind și destînși anii amurgului. Această stare de spirit imi sugerează vizitele la domiciliile coregionarilor noștri. Mă bucură nu numai ceea ce văd — masa caldă adusă zilnic celor greu deplasabili sau imobilizați la pat, medicamente puse la dispoziție, personal ce vine să le facă curat etc. — ci și starea de spirit, mai exact faptul că au ajuns să considere toate acestea firești, ca de la sine înțelese. Desigur, noi știm cite eforturi și cită muncă necesită toate acestea, dar lor li se pare firesc. Și tocmai acest simțămînt naiv al lor mi se pare cel mai curat omagiu adus celor ce cu atîta dragoste și dăruire le veghează bătrînețea.

VICTOR RUSU

IZKOR 'זכור ה'

הנאמרים והנעשים, בחיים ובמוות לא נפרד

Cu neînmormurită durere, Comunitatea evreilor (M) din București deplînge moartea tragică a victimelor cutremurului din seara zilei de 4 martie 1977:

Abramovici Samuel Avram
Granet Silvia
Goldenberg Blima
Ivanoglu Paulina
Marcu Haim
Marcu Fani
Marcu Strul
Sachs Charles
Sachs Mina
Sterian Alexandru

Sterian Ștefi
Șapira Samoil
Șiroker Eliza
Țigoiu Mircea
Varady Emerich
Varady Iudith
Varady Robert

File amintirea lor binecuvîntată
יהי זכרם ברוך

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI (M) DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA anunță cu regret încetarea din viață a lui

HAIM LEIBOVICI

membru în Comitetul de conducere al F.C.E. (M), timp de mai mulți ani președinte al Comunității evreilor din Brăila.

Familiei îndoliata, precum și conducerii și enoriașilor din Brăila, sincere condoleanțe.

DECESSE

În perioada 11—25 martie 1977, în cîmîtirea Comunității evreilor din București au fost înhumați:

Wagner Matilda (76 ani) str. Bibliotecii 6; Segal Lily (63) Hristo Botev 8; Magda Ulpian (57) Sapienței 15; Avram Zeeler (73) Cuparului 23; Ella Mendelsohn (74) Bateiilor 15; Samoilă Șaraga (78) C.A. Rosetti 14; Lucia Marcu (72) Galați 155; Samoilă Haissar (65) Hristo Botev 10; Lilian Ștefănescu (53) Popa Rusu 11; Saul Carp (54) Colonade 3; Ruxandra Ana Ștefănescu (20) Popa Rusu 11; Werner Ștefănescu (61) Popa Rusu 11; Paul Ghetel (77) Udricani 8; Therese Edith Sitaru (65) Brezoianu 7; Oded Allan Katz (30) bd. Const. Brîncoveanu 117; Jean Sitaru (67) Brezoianu 7; Estera Grisenco (72) Poenaru Bordea 20; Sara Mirciu (61) Colonade 3; Fani Alterescu (69) Magheru 26; Mendel Alterescu (76) Magheru 26; Avram Ghern (77) Alex. Sahia 58; Hetty Henriette Ghern, Alex. Sahia 58; Isac Șteinberg (68) C. A. Rosetti 14; Rozalia Șteinberg (65) C. A. Rosetti 14; Idel Spigler (65) Dianei 2; Ludovic Albach (70) Titus 23; Ana Segal (74) Șerban Vodă 85; Cornelia Goldenberg (75) Turnișor 2; Hana Albini (70) Colonade 3; Țipra Goldenberg (62) Brezoianu 7; Willy Goldenberg (72) Brezoianu 7; Ana Schwartz Aron (61) Florilor 22; Carolina Solomon (66) Apolodor 31; Isidor Margulies (82) Republicii 60; Mihai Isăcescu (49) Dim. Petrescu 84; Ana Garfunkel (66) Octavian 26; Samoil Baltuch (81) Intrarea Noptii 4; Stefania Nestor (60) Bălcescu 24; Bercu Cohn (72) Ștefan Furtună 2—4; Cornelia Vermont (65) Alex. Sahia 58; Teodor Vermont (63) Alex. Sahia 58; Leon Levy (58) Hristo Botev 42; Elvira Jaeger (70) Măgurei 1—5; Iancu Cohn (67) Colentina 10.

ÎN COMUNITAȚILE DIN ȚARA
pe lunile ianuarie și februarie 1977

Alba Iulia: Adia Hamerman (79 ani); Botoșani: Beila Hava Frai (73); Brăila: Rozalia Haimovici (101); Isac Bercovici (76); Cîmpulung: Fani Rosen (84); Meier Richter (68); Cluj: Magdalena Doman (72); Katz Iozsef (67); Craiova: Rubin Marcovici (73); Fălticeni: Floreta Litman (65); Frima Șmilovici (80); Moise Haim Lesner (90); Galați: Dvoira Lehman (73); Jean Ioină Goldsman (64); Herman Haimovici (56) Leia Freida Ordung (88); Ernestine Rubinger (73); Iași: Dr. Marcu Wais (80); Maier Michel (83); Ida Izanchiu (76); Paulina Lupu (56); Natan Marcovici (72); Iancu Maier (84); Hesra Damideanu (67); Piatra Neamț: Abraham Katz (72); Ploiești: Fegga Marcus (96); Neta Leibovici (81); Rozalia Hirsch (70); Rădăuți: Heni Zwecker (78); Clara Wucher (89); Rabinul Tirmauer Iosif; Suceava: Avram Brill (81); Timișoara: Lazăr Fischel (65); Eva Ștein (55); Adolf Schön (74); Ioan Grün (61); Tirgu Neamț: Nahuma Șapira (75).

Veșnic îndurerată, soția, Marta, familia Guttman și Răduș, anunță decesul neașteptat al scumpului și neuitatului lor GUTTMAN SAMUILA în vîrstă de 75 ani. Suflet nobil, nu te vom uita. Înmmormintarea a avut loc la 3 martie 1977, la Timișoara.

Comunitatea evreilor (M) din Brăila deplînge încetarea din viață a respectatului său președinte

HAIM LEIBOVICI

Timp de mulți ani s-a aflat în frunte obștei noastre, căreia i-a dăruit pricebere, devotamentul și întreaga sa putere de muncă.

Îi vom păstra vie amintirea.

Țița, fiică, dr. Lică Lazarovici, ginere, din Focșani și familiile apropiate, anunță cu multă durere încetarea din viață a celui ce a fost

SAMOIL ȘAPIRA SANDU

în urma groaznicului cutremur din 4 martie a.c.

Inhumarea a avut loc în ziua de 8 martie, la cîmîtirea Giurgului din București.

Cu inimile împietrite de durere, familia dr. Lazarovici din Focșani anunță moartea năpraznică și prematură, în urma groaznicului cutremur din 4 martie a.c., a scumpului și neprețuitului lor fiu

PIUI FLORIN CLAUDIU

student în anul III la Institutul Politehnic București-Facultatea de automatică, în vîrstă de numai 22 de ani.

Inhumarea a avut loc în 9 martie 1977, la cîmîtirea evreiesc din Focșani.

Comunitatea evreilor din Focșani și toți enoriașii anunță cu mare durere încetarea din viață, în urma groaznicului cutremur, a lui

PIUI LAZAROVICI

valoros student la Facultatea de automatică, în vîrstă de 22 de ani.

Mult îndurerărilor părinți, Țița și dr. Lazarovici, le transmitem întreaga noastră compasiune.

Cu adîncă durere, familiile Tiperman, Juffe, Granik, Tabacnik, Coflea și Bălțeanu, deplîng moartea prietenilor lor scumpi

Ing. OSEA GHERȘANOK

cu soția sa

MUSEA GHERȘANOK

și a dragiei

NINA BROTMAN

în urma cutremurului din 4 martie.

Amintirea lor va rămîne veșnic vie în inimile noastre.

Avocat Filip Șmilovici (Huși), soț, Fernanda, fiică și Mihail Lucian, ginere, împreună cu întreaga familie anunță cu durere încetarea din viață a mult iubitei lor

Farmacista

BELLA GUTMAN-ȘMILOVICI

Înmormintarea a avut loc la cîmîtirea Giurgului, în ziua de 8 martie 1977.

Un gînd pios în amintirea ei.

La încetarea din viață a celui ce a fost

MENDEL NEUMAN ?

fruntaș al obștei evreiești din

Sighețul-Marmației

adresăm sincere condoleanțe soției, Reghina și copiilor — dr. Iosif și Suri Ezry, dr. Aric și Fani Marcovici.

Fam. Vladimir Tamburu

Vizita în Israel a Eminenței Sale

Convorbire cordială cu prof. Shlomo Avineri, secretar general în ministerul de externe al statului Israel.

(Urmare din pag. 1-a)

INTREVEDERI CU MINIȘTRI ȘI PERSONALITĂȚI ALE VIEȚII PUBLICE

În ziua de 18 martie Eminența Sa a avut o întrevedere cu d. Haim Zadok, ministrul cultelor și justiției din Israel. Într-un spirit de înțelegere și sinceră prietenie au fost abordate probleme importante ale comunităților evreiești.

Aceleași probleme au fost discutate și în ziua precedentă când a avut loc o întrevedere cu d. Shlomo Avineri, director general în ministerul de externe, care a făcut de curând o vizită oficială în România.

În ziua de 23 martie, Eminența Sa a fost primit de d. Ygal Allon, ministrul de externe al statului Israel. A fost de față d. Shlomo Avineri. D. ministru Allon și-a exprimat compasiunea față de victimele cutremurului din România, respectiv și admirația față de poporul român și conducerea sa. Totodată, a avut cuvinte de prețuire pentru activitatea obștei evreiești și a conducătorului său spiritual. D-sa a arătat că păstrează o amintire neștersă a vizitei făcute în România, înțelminții pe care le-a avut cu fruntașii și membrii obștei.

Eminența Sa și d-na dr. Rosen au fost oaspeții conducerii primăriei orașului-sfânt Ierusalim, fiind salutați cu deosebită considerație de d. Zvi Rosen, locțiitor al primarului Tedy Kolek. În numele acestuia, li s-a înmănat daruri simbolice.

ÎNTREVEDERI CU PREȘEDINTELE AGENȚIEI EVREIEȘTI

În ziua de 22 martie Eminența Sa a avut o întrevedere cu d. Iosef Almoghi, președintele Agenției Evreiești (Sohnut). Cu acest prilej, d. Almoghi a înmănat un cec în valoare de 10.000 dolari, darul Sohnutului pentru sinistrații din România. Eminența Sa a mulțumit călduros pentru acest gest de prietenie și sincer umanism.

ACȚIUNEA COMITETULUI DE AJUTORARE A SINISTRAȚILOR

Într-o consfătuire cu Comitetul pentru ajutorarea victimelor cutremurului din România, de sub președinția d-lui dr. A. Harel, secundat de d-nii: Itzhak Korn, președintele Asociației Israel-România și Itzhak Artzi, locțiitor al primarului orașului Tel Aviv, s-a hotărât colectarea până la 1 aprilie a.c. a sumei de 1 milion lire israeliene iar în luna aprilie a încă minimum 2 milioane.

În tot răstimpul șederii în Israel, Eminența Sa a primit un mare număr de oferte de contribuții și ajutoare din partea unor asociații, firme și instituții, precum și de la foarte mulți cetățeni, pe care i-a îndrumat spre depunere la Comitetul public creat în acest scop.

În ziua de 23 martie Eminența Sa a luat parte la ședința plenară a Comitetului, înmănată la primăria orașului Tel Aviv.

Au luat cuvântul d-nii: dr. A. Harel, președintele Comitetului; Itzhak Korn, președintele Asociației Israel-România; Victor Shemtov, ministrul sănătății; dr.

Iosef Burg, deputat în Kneset; Itzhak Artzi, locțiitor al primarului orașului Tel Aviv; Șulim Zilberfarb, membru în conducerea Comitetului și alte persoane oficiale.

Eminența Sa a scos în evidență însemnătatea și semnificația nobilei acțiuni a Comitetului, căruia i-a adresat urări de succes deplin.

La 24 martie, Eminența Sa a luat parte la ședința secției israeliene a Congresului Mondial Evreiesc, fiind salutat cu multă considerație de d. Itzhak Korn, președinte. Eminența Sa a scos în evidență, în cuvântul rostit solidaritatea exprimată atât în mesaje cit și în fapt de către Congresul Mondial Evreiesc și de comunitățile evreiești din întreaga lume și a mulțumit secției din Israel și opiniei publice pentru contribuția lor morală și materială.

ADUNĂRI PUBLICE ȘI CONFERINȚE DE PRESĂ

Dind curs solicitărilor insistente, Eminența Sa a luat cuvântul la mai multe adunări publice, printre care și la cea organizată de Consiliul muncitoresc al orașului Tel Aviv la „Bet Brenner”. Prezentând situația din România din timpul și din zilele următoare cutremurului, d. Șef rabin a declarat că de regulă nu obișnuiește a se lansa în elogii publice, nici în țară și cu atât mai mult în afară, dar de data aceasta simte nevoia să sublinieze exemplul personal al președintelui Nicolae Ceaușescu: revenit din străinătate în dimineața următoare dezastrului, a desfășurat o muncă titanică, mergând până a pătrunde personal în clădirile distruse sau grav avariate. În acest fel — a arătat d. Șef rabin — președintele României a dat exemplu și impuls puternic tuturor.

În cadrul unei conferințe de presă ținută la Bet Sokolov, Casa ziaristilor din Israel, Eminența Sa a făcut o amplă expunere și a răspuns apoi la întrebările presei. D-sa a mulțumit ziaristilor pentru obiectivitatea cu care au înfățișat situația din România și prin ei opiniei publice pentru mișcătoarele manifestări de simpatie și solidaritate arătate față de România și colectivitatea evreiască din țară. Președintele Comitetului de ajutorare a victimelor cutremurului, d. dr. A. Harel, fost ambasador al statului Israel la București, a salut și mulțumit călduros Eminenței Sale.

Începând de la sosirea în Israel, unde a fost așteptat la aeroport de ziarști și în tot timpul șederii, d. Șef rabin a păstrat un contact strâns cu presa, radioul și televiziunea, răspunzând la întrebări și dînd mai multe interviuri.

Eminența Sa și d-na dr. Rosen au luat parte la sesiunea consiliului de conducere a Universității ebraice din Ierusalim, au fost oaspeții lui Bet Hatanah (Casa Bibliei), precum și la alte manifestări publice.

Eminența Sa a oficiat un serviciu divin la Kotel Hamaravi, Zidul de apus al templului din Ierusalim, robind ruga de Kadis întru odihna sufletelor victimelor cutremurului.

În timpul șederii în Israel, d. Șef rabin a avut o întrevedere cu d. dr. Ion Covaci, ambasadorul României.

La plecarea și sosirea la București, Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen au fost conduși și întâmpinați de conducătorii Federației și ai Comunității evreilor (M) din București. A fost de față reprezentantul Departamentului Cultural.

La încetarea din viață a Patriarhului Justinian

În ziua de 26 martie a.c. a încetat din viață Patriarhul Justinian. La aflarea tristei știri, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat următorul mesaj:

Către
SINODUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În numele Federației Comunităților Evreiești, al clerului și credincioșilor cultului mozaic din Republica Socialistă România, precum și în numele nostru personal, vă rugăm să primiți cele mai sincere condoleanțe la trecerea în lumea celor drepte a celui care a fost Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Împărtășim pe deplin doliul Dvs, deoarece Patriarhul Justinian, prin înțelepciunea, umanismul și prin patriotismul său a știut să călăuzească nu numai Biserica al cărei înfișcător a fost, ci și toate cultele conlocuitoare din România. Am avut cinstea de a colabora cu defunctul timp de aproape trei decenii și întotdeauna am găsit întrînsul un suflet deschis și generos, un spirit larg și înțelegător. Niciind nu vom uita cinstea ce ne-a făcut-o vizitînd și luînd cuvîntul în sinagoga noastră, în anii 1968 și 1972, cînd a participat la sărbătorirea noastră și ne-a adus cuvîntul înfrîntirii și al dragostei.

Patriarhul Justinian trece în istorie ca o personalitate strălucită, pildă de nobile suflatească, de luminat patriotism și smerită slujire a Celui Atotputernic. Fie memoria Sa de-a pururi binecuvîntată!

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din R. S. România

Mesaj adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen comunităților și credincioșilor cultului mozaic din R.S. România

Iubiți frați și surori,

Cutremurul din 4 martie a.c. a pricinuit răni adînci țării, a curmat viața a numeroși cetățeni și a pricinuit uriașe pagube materiale economiei naționale. Fabrici și uzine au fost avariate, zeci de mii de apartamente au fost prefăcute în ruine, mii de familii rămînînd fără adăpost. Au fost avariate și numeroase așezăminte ale cultului și obștei noastre — temple și sinagogi, cămine de bătrîni și alte instituții de cult, cultură iudaică și asistență.

În aceste ceasuri de grea încercare, avem datoria să dovedim prin fapte dragostea de țară care ne însuflețește, solidaritatea deplină cu toți cetățenii săi. Alături de toți fiii patriei, să ne punem întreaga putere de muncă, talentul și spiritul de inițiativă în slujba creației, a înlăturării cit mai grabnice a urmărilor dezastrului natural ce s-a abătut asupra acestui pămînt.

Chemăm credincioșii, clericii și conducătorii comunităților noastre să participe din plin la acțiunea de ajutorare publică a sinistraților, prin depunerea de sume în contul special constituit în acest scop.

Să înălțăm ruga noastră către Cel Atotputernic spre a binecuvînta scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România, spre a dărui pace și fericire tuturor fiilor săi.

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabinul cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din
Republica Socialistă România

Mesaje de compasiune și solidaritate

În numărul precedent al revistei am relatat despre numărul impresionant de mesaje de compasiune și solidaritate primite de la personalități, comunități și organizații evreiești din întreaga lume în legătură cu urmările tragice ale cutremurului din 4 martie a.c. Între timp, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a mai primit mesaje de la: *Consiliul rabinilor din New York* (rabi. Harold H. Gordon); *marele rabin Menachem M. Schneerson* (Liubavicer Rebe); *Uniunea europeană a rabinilor* (Sir Israel Brodie, președinte); *Samuel L. Haber*, vice-președinte de onoare al Jointului, New York; *Anti-Defamation League of Bnai B'rith* — New York (Abraham H. Foxman); *Council of Jewish Federations and Welfare Funds*, New York (Jerold C. Hoffberger, președinte); *Sir Greville Janner*, președintele lui Board of Deputies, Londra; *Federația Comunităților Evreiești din Argentina* (dr. Moshe Gerenstein, președinte); *Federația Comunităților din Brazilia* (Benno Milnitzky, președinte); *Congresul evreilor din Canada*; *Federația Comuni-*

tăților Evreiești din Iugoslavia (dr. Lavoslav Kadelburg, președinte); *Consiliul Comunităților Evreiești din Cehoslovacia* (dr. Bedrich Bass, președinte); *Uniunea evreilor din rezistența antifascistă*, Paris (Charles Lederman, președinte); *hambașa David Asseo*, Șef rabinul Turciei; *Uniunea mondială a ebraiștilor*, Ierusalim (prof. Arie Tartakover, președinte, Simha Raz, secretar); *Consiliul mondial al organizației „Mizrachi”* — Ierusalim (rabin Z. Zambrowski, președinte); *Itzhak Frenkel*, Șef rabinul orașului Tel Aviv; *S. Z. Shragai*, publicist, Ierusalim; organizațiile *Bnei Brith* din: Israel (Tully Rosenthal, președinte) și Franța (dr. Henri Cajgfinger, Lyon); *dr. Emmanuel Bulz*, Șef rabin al Luxemburgului; *Comunitatea evreilor din München* (dr. Hans Lamm, președinte); organizația creștină „*Israel Hilfe*” — Düsseldorf (pastor Ludwig Schneider, președinte); *Itzhak Schneidman*, Beregovo — U.R.S.S.; *Heaton Park Hebrew Congregation* — Manchester (Anglia); *Eliahu Navi*, primarul orașului Beer-Seva (Israel).

INFORMAȚII

Sîmbătă 2 aprilie orele 10 dimineața, d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti la sinagoga Malibim tradiționala predică de *Șabat Hagadol*.

În localul restaurantului ritual al Comunității mozaice a evreilor din București, str. Popa Soare nr. 18, va funcționa și în acest an un restaurant ritual (Kașer le Pesah), unde vor putea lua masa în toate zilele de Pesah, începînd de la 2 aprilie (Erev Pesah), și pînă la 10 aprilie, cu sau fără plată, coreligionarii care se vor înscrie la timp.

În seriile de 2 și 3 aprilie se vor organiza mese tradiționale de Seder la care vor lua parte și conducătorii Federației Comunităților evreiești și ai Comunității evreilor din București, în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

În prima seară de Pesah (2 aprilie) serviciul divin va începe la toate templele și sinagogile din București la ora 19⁰⁰.

La Templul coral, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti în această seară la orele 19,30 predică festivă.

La Iași, Dorohoi, Botoșani, Bacău, Galați, Cluj Napoca, Oradea, Arad, Baia Mare și Timișoara vor funcționa și în acest an cantine ale comunităților din acele orașe, la care credincioșii vor putea lua masa rituală în toate cele 8 zile de Pesah.

Coreligionarii care doresc *Șmira Matzot* sînt rugați să se înscrie la comunitatea din care fac parte.

La centrul de carne cașer din str. Sti-pucea obține acest aliment pentru zilele de Pesah.

OBIECTE RITUALE PE MASA DE SEDER

În serile de Seder masa este centrul de atracție în jurul căruia se string credincioșii, pentru a sărbători Pesah-ul. Iar pe masă, obiectul cel mai important este farfuria în care se pun cele trei bucăți de azimă. Despre existența unei farfurii speciale pentru Pesah (kaara) se pomenește încă în perioada mișnaică.

În Hagadele medievale ilustrate apar asemenea farfurii sau coșuri de răchită, după cum manuscrisele, sint askenaze, respectiv sefarde. Farfuriile sint decorate cu scene din Hagada. Hagada din Barcelona, aflată la British Museum, ilustrează obiceiul de a se pune coșul cu mațot pe capul unui copil în timpul recitării Ha Lahma.

Farfuriile de Sedar din timpul Renașterii și din perioada care a urmat erau confecționate din materiale variate: lemn, aramă, alamă, un aliaj de plumb și cositor, porțelan, faianță, gresie, argilă, etc. Din aliajul de cositor și plumb s-au făcut multe farfurii de Seder, deoarece bine frecate ele strălucesc ca argintul și sint ușor de gravat. În cele mai multe cazuri pe aceste vase e gravat mielul pascal sau o stea în șase colțuri, plasată în mijlocul farfuriei; altele farfuria înfățișează scene din Hagada: masa de Seder, înțelepții din Bnei Brak, cei patru fii, povestea iedului (Gadia) sau ordinea ceremoniei de Seder. Alt motiv decorativ sint inscripțiile ebraice, Kiduș, Ha Lahma sau un psalm de mulțumire după mese.

Primele farfurii pentru Pesah din ceramică au fost făcute în Spania. Cele mai frumoase au fost confecționate din maiolică în secolul al XVI-lea, în atelierul din Italia, unul dintre meșteri fiind Isaac Cohen Modon. Se cunosc 14 asemenea farfurii, executate în castaniu închis, decorate cu picturi reprezentînd ritualul de Pesah. În Olanda, la Delft, se confecționau farfurii de ceramică albastră cu inscripția Pesahdik sau Iontefdik.

Un gen interesant de farfurii sint cele în trei etaje, pe care se pun cele trei bucăți de azimă. Ele au fost realizate în secolul al XVIII-lea.

În Europa răsăriteană s-au executat farfurii de Seder etajate din sticlă, cu ramă de argint; unele din ele erau patrulate, altele rotunde, avînd deasupra mici recipiente pentru celelalte feluri tradiționale care trebuie să se afle pe masa de Seder.

În afară de farfuriile de Seder, o atenție deosebită se acordă și cupelor de vin. Cea mai frumoasă este rezervată profetului Eliahu.

Farfurie de aramă pentru Seder

În cadrul obiectelor rituale pentru masa de Seder, ce oglindesc măiestria meșteșugarilor care le-a creat, s-au mai păstrat servetele pentru acoperirea azimei, prosoape pentru ștersul miinilor, perne pe care se sprijină capul familiei, toate inspirat brodate sau țesute.

PESAH 5737

Conținutul și semnificația sărbătorii de Pesah au fost și sint pretutindeni aceleași. Formele exterioare au fost însă influențate de mediul înconjurător, ceea ce conferă culoare locală, pitoresc acestor zile...

În Ierusalimul antic

Historicii consideră că în ultimele secole ale celui de-al doilea Templu Ierusalimul a avut o populație de aproape 100 000 de locuitori. În zilele premergătoare Pesahului populația orașului era considerabil mai mare, căci din toate părțile pământului locuite de evrei veneau pelerini să jertfească mielul pascal. Toate casele de locuit erau tixite. Pelerinii erau găzduiți de localnici fără plată, căci a avea oaspeți la sărbătoarea de Pesah era socotit ca o onoare. Cînd nu mai era loc în case, pelerinii își întindeau corturile în jurul templului, sau dormeau sub cerul liber, căci natura e generoasă la Ierusalim.

Pelerinii transformau orașul într-un mozaic multicolor, de un nespun pitoresc. Pe străzile orașului puteau fi văzute toate porturile și auzite toate limbile — arameica și persana, greaca și araba, latina și asiriana...

Cei mai mulți veneau îndemnați de sentimente religioase: măcar o dată în viață să pătrundă în curtea interioară a templului sfînt, să asculte melodiile divine ale levitorilor, să aducă prinos de

PESAH I

jertfa Celui Etern. Dar valul fără sfîrșit al pelerinilor era urmat de neguțătorii, pentru care Ierusalimul însemna în aceste zile o piață largă de desfacere. Îndesebi era nespun de mare cererea de vite pentru sacrificiu, de uleiuri și mirodenii.

...E în ajun de Pesah, la amiază. Mii și mii de bărbați se îndreaptă din toate părțile orașului spre templu, unde vor jertfi un miel sau o capră. În curțile sfintului lăcaș, șirul lung de kohanim și levizi îi întimpină pe credincioșii oficiînd ritualul jertfei.

Soarele se îndreaptă spre asfințit cînd șirurile lungi de oameni pornesc grăbiți spre casele lor. Fiecare duce în spate mielul jupuit de piele, pe care-l va frige și consuma în sinul familiei. Rînd pe rînd în case se aprind luminile sărbătorești. Intinși pe sofale, cu mina stîngă sprijinită în perne, capii familiilor, înconjurați de ai lor, oficiază Sederul, ceremonialul de Pesah. Orașul întreg răsună de cîntece, de voie bună.

Într-un gheto din evul mediu

Împrăștiat în aproape toate țările lumii, evreii au dus cu ei tradiția și ceremonialul serilor primelor zile de Pe-

După cum este știut, în decursul ceremonialului Sederului fiecare dintre comenii trebuie să golească patru cupe de vin. Dar aceasta nu e singura împrejurare cînd cifra patru apare în primele seri de Pesah. Se poate afirma că întreg ceremonialul este susținut de patru piloni. Astfel patru alimente trebuie să se consume conform ritualului; (mielul pascal, mațot, ierburile amare și hroises); patru întrebări pune cel mai tînăr dintre comenii; patru sint tipurile de copii care apar în povestirea Hagadei. În sfîrșit textul din Tora drept introducea rugăciunea Hallel — ce se rostește după ospăț — cuprinde patru versete din Psalmi. Acest șir de coincidențe a fost subliniat de textele sacre, care au căutat să-l explice. De ce patru cupe? întrebă Talmudul și răspunde: Deoarece izbăvirea a fost vestită prin patru expresii diferite.

DE CE 4 CUPE

La aceeași întrebare un alt înțelept răspunde: Pentru că cuvîntul Kos (cupă) este folosit de patru ori în legătură cu Faraon. Din cauza a patru tipuri de civilizație în cadrul cărora s-a desfășurat istoria fiilor lui Israel, spune un al treilea învățat, iar o a patra părere este că în ziua Judecării de apoi Dumnezeu va oferi celor drepti patru cupe.

Indiferent de natura explicației, este un fapt că cifra patru polarizează povestirea, gesturile și alimentele rituale, întreaga desfășurare a Sederului.

Și asta nu este totul. Într-un anumite sens chiar și perioada premergătoare Pesah-ului, stă sub semnul cifrei patru.

Într-adevăr, începînd cu Șabatul care precede luna Adar pînă la Șabatul care precede luna Nisan, patru părți suplimentare (Maftir) sint citite în sinagoga. Aceste texte sint afit de importantă încît în Talmud exista o propunere să se întreprindă citirea pericopelor obișnuite pentru a se cîti în exclusivitate aceste patru părți.

Iată ordinea acestor patru pericope: Șekalim (Exodul 30, 11-16); Zahor — Adu-ți aminte de Amalek (Deut. 15,17); Parah (Numerii 10, 1-22); Hahodeș — Sărbătoarea lunii noi de Nisan (Exodul 12, 1-20).

Să arătăm în încheiere, că unii învățați vîd în toate acestea o aluzie la faptul că eliberarea fizică și spirituală departe de a fi un act spontan este un proces continuu, de durată, care se realizează pe etape. Așa cel puțin s-a întimplat în cazul eliberării străbunilor noștri din robia faraonică.

Într-un orășel de pe întinsele și arsele pămînturi ale Castiliei exista odată un om sărman ce muncea din greu pentru a-și agonisi cele necesare creșterii celor doi copii ai săi, o fată și un băiat: Debora și Menahem. Sosise sărbătoarea de Pesah. Toți copiii din trg îmbrăcaseră haine noi pentru a primi așa cum se cuvine festivitatea de Seder și ieșiră pe maidan — deoarece mai erau destule ore pînă la începerea acestui eveniment — să participe la jocurile cu nucile care, prin acele meleguri, era o distracție de primăvară. Debora și Menahem, însă, nu doreau să se joace: îmbrăcămîntea lor ponosită le producea un sentiment amar. Ei rămăseră de-o parte, tăcuți și triști.

Dar iată că se apropie de ei un bătrîn. Barba lui era albă ca zăpada și îi privea cu niște ochi afectuoși și luminoși. Moșneagul îi întrebă:

— De ce stați deoparte și nu vă apropiați de ceilalți copii? De ce nu vă jucați și voi?

Menahem îi răspunde: „toți copiii au îmbrăcat haine noi de sărbătoare iar ale noastre sint vechi și rupte”.

— Nu fiți triști, copii! Iată aveți o alună și jucați-vă, voi doi, cu ea.

Înimosul bătrîn le lăsa copiilor alună și porni mai departe, la drum. Menahem și Debora se uitară la dînsa și cu mare surprindere constatară că nu era o alună obișnuită. Era de aur!

Fericiți, copiii începură să se joace. Numai că alună le scăpă din mîini și începu să se rostogolească. Menahem și Debora alergară după ea. Alună se ros-

Folclor sefard

Alună de aur

togolea fără opriri și acum se afla pe povîrnișul unui deal. Tot alergînd pe urma ei, Menahem și Debora au ajuns la o căsuță. Alună ciocăni la ușă și pătrunse înăuntru. Cei doi copii o urmară. În casă țîpenea de om. Copiii străbătură o cameră după alta. În ultima odaie se aflau două mese. Pe una din ele se afla un costum nou cu nasturi strălucitori, pantofi noi și o șapcă ornată cu broderii lucrate în fir de aur. Pe un bilețel scria „un dar pentru Menahem”. Pe cealaltă masă se afla o rochie de toată frumusețea, pantofi noi și un cordon alb. Și un bilețel: „Pentru Debora, cu ocazia sărbătorii de Pesah”.

Copiii se bucurară nespun de mult, își îmbrăcară hainele noi, își puseră pantofii și alergară spre casă.

Soarele era la asfințit, noaptea nu era departe. Speriați, copiii se întrebau în-

totro s-o pornească ca să ajungă mai repede acasă? Dar iată că alună le sare din nou în față și începe să se rostogolească la picioarele lor urcînd povîrnișul. Menahem și Debora după dînsa.

La un moment dat, alună dispăru. Copiii ridicară ochii și zăriră în depărtare locuința lor. În tot acest timp, tatăl și mama lor erau nespun de triști... Ce li s-o fi întimplat copiilor lor? Unde se află Menahem, unde Debora? Dar iată că ușa se deschide și cei doi copii dădură buzna în casă fîpînd bucuroși: Mamă! Tată! Părinții îi priviră îndelung: copiii lor purtau haine de sărbătoare, pantofi noi în picioare.

— Cine v-a dat aceste haine noi?

Menahem și Debora povestiră cele întimplate: despre bătrînul cel bun, despre alună de aur, despre căsuța din pădure și despre cadoul pe care l-au primit.

Mama și tata ascutară plini de uimire, apoi spuseră:

— Bătrînul cel bun nu a fost altul decît profetul Eliahu.

— Și alună de aur unde se află? întrebă ei pe copii.

— S-a pierdut! S-a pierdut fără urmă!

— Lucrul acesta n-are nici o importanță, copii. Este fără înnoială, o alună miraculoasă. Profetul Eliahu o trimite acolo unde există un copil nefericit. Alună pomește, rostogolindu-se, să ajute pe acest copil. Se duce să-i arate drumul spre a afla ce-i lipsește și în acest fel să aibe și el parte de o sărbătoare plină de bucurii.

...Și cel ce nu știe să întrebe

De cite ori rabi Levi Ișhak din Berdicev ajungea la pasajul din Hagada în care este vorba de cei patru fii, spunea în legătură cu cel de al patrulea fiu, „care nu știe cum să întrebe”: „Cel care nu știe să întrebe sint eu Levi Ișhak din Berdicev. Nu știu cum să te întreb Stăpîne al universului și chiar dacă aș ști, nu m-aș încumeta. Cum aș îndrăzni să te întreb de ce lucrurile se petrec așa cum se petrec? Dar Hagada recomandă tatălui: „E sarcina ta de a-i explica acest lucru”.

Hagada se referă la Biblie, unde scris este: „Și vei explica fiului tău”. Stăpîne al universului, oare nu sint eu fiul tău? Nu îți cer să-mi dezvălui taina căilor tale. Nu aș putea suporta să le aflu. Dar arată-mi un singur lucru, arată-mi mai clar și mai profund, arată-mi sensul celor ce se petrec, arată-mi ce mi-ai hărăzit, ce mi se cere, ce vrei Tu, stăpîne al universului să-mi spu prin asta. Nu doresc să știu de ce sufăr, ci numai dacă sufăr pentru Tine...”

פסח תשל"ז

MERIDIANELE LUMII

sah. In evul mediu, Seder-ul se desfășura în liniile sale esențiale după ritualul din antichitate, doar că dispoziția comensalerilor nu mai era de loc aceeași. Căci ghetoul trăia veșnic sub amenințarea pogromurilor și a persecuțiilor de tot felul. Pe măsura apropierii sărbătorii de Pesah tensiunea creștea, căci nu o dată aceste zile erau alese de dușmani pentru a semăna jale și moarte în casele evreiești. Tocmai în legătură cu Pesah-ul a fost scormită în evul mediu sinistra gogoriță a omorului ritual, care a făcut să curgă atita sânge nevinovat.

Inchiziția înțetea și ea prigoana în preajma acestei sărbători. Cu toate acestea, dragostea pentru Pesah a continuat să ardă în sufletele credincioșilor, care nici în bezna evului mediu nu au pierdut speranța în ivirea zorilor libertății, în numele căreia au prăznuit Pesah-ul.

La maranii din Spania

Intr-un fel propriu obișnuiau să prăznuiască Pesah-ul maranii din Spania și Portugalia. Rupți de colectivitatea evreiască, lipsiți de orice scriere ebraică, singura lor legătură cu iudaismul o constituia Biblia latină, folosită de biserica catolică. De aceea reprezentarea lor despre evrei și iudaism se baza pe această carte, ceea ce făcea ca de fapt ei să-și cunoască nu contemporanii, ci iudeii din antichitatea îndepărtată.

Dar de unde știau când anume cade sărbătoarea de Pesah, de vreme ce calendar ebraic nu aveau și nici alte legături cu evreii nu le erau îngăduite? De fapt, maranii nici nu știau exact când e Pesah, de aceea ei sărbătoreau în tăină aceste zile — ca și celelalte sărbători — orientându-se după calendarul creștin. Astfel, Iom Kipur era ținut de marani în cea de a zecea zi a lunii septembrie, iar Pesah în prima noapte cu lună plină a lunii martie. Mai târziu, când Inchiziția a descoperit acest lucru, maranii au început să prăznuiască Iom Kipur la 11 septembrie, iar Pesah începând din seara zilei de 16 martie.

Pe ascuns maranii pregăteau azimă, tăiau un miel și oficiau în felul lor ceremonial de Seder. Interesant e faptul că la acest ceremonial bărbații purtau cizme în picioare și bastoane în mâini, pentru a reprezenta și în acest fel scena ieșirii din Mițraim, despre care citiseră în Biblia lor latină.

La falașii din Abisinia

În Abisinia trăiește un trib — falașii — despre care se afirmă că ar fi coborîtor din vechile triburi de iudei ce s-au risipit în lume după dărîmarea celui de-al doilea templu. Negrii ca și ceilalți locuitori ai țării, falașii se deosebesc doar prin aceea că sint credincioși preceptelor mozaice, pe care le cunosc din Biblia tradusă în limba etiopiană. Ei țin numai sărbătorile despre care se vorbește în Biblie, deci în primul rând Pesah-ul.

În cea de a 14-a zi a lunii Nisan, înainte de asfințitul soarelui, falașii se adună în lăcașul lor de rugăciune, jertfesc un miel respectînd cu grijă întreg ritualul descris în Biblie. Timp de 7 zile, falașii mănîncă azimă și gătesc în vase speciale de Pesah.

Într-o așezare din Sahara

În cartea „Les Pâques dans la conscience juive”, apărută în editura Albin Michel din Paris, este reprodusă relatarea rabinului Alexander Levinsohn despre un Pesah celebrat cu evrei dintr-o așezare îndepărtată din nordul Africii.

„Sosind în orașul Umzab în ajunul Sederului, aveam să fiu martorul unor practici pe care nu le mai văzusem nicăieri. Cînd ne-am întors de la sinagogă cel mai vîrstnic din asistență luă un toiag și începu să umble prin casă spu-

— Am venit din Mițraim și mă duc la Ierusalim. Asta a durat vreo cinci minute, după care întreaga asistență s-a așezat în jurul unei mese scunde pe care

se aflau un urciore plin cu vin și o tavă mare de alamă, cu cele trei azime la mijloc, lăptuca și *haroset*. În jurul ei erau rînduite cupe pline cu vin, dintre care numai două erau din sticlă, iar celelalte din lut.

Cel mai vîrstnic din familie luă tava și începu să înconjoare masa murmurînd: „Iată piinea...”

Hagada fu epuizată repede; prînzul, compus din carne și din curmale umplute cu carne, a fost de asemenea foarte scurt.

După îndeplinirea ritualului de mulțumire și recitarea versetului „Revarșe-ți minia”, cineva se duse să deschidă ușa, așa cum este obiceiul peste tot. I-am văzut atunci manifestînd semne de groază și întrebîndu-i care era cauza, mi-au răspuns că acela care se ducea să deschidă profetului Eliahu poate era un păcătos și deci nu merita această cinste. În acest caz risca să moară chiar în noaptea aceea.

Le-am explicat că era un păcat să-și închipuie că Eliahu putea să aducă nenorocire, el fiind un înger al păcii care se roagă în permanență pentru fericirea iudeilor și că, prin urmare, acela, oricare ar fi el — care i-ar deschide ușa va fi binecuvîntat de Dumnezeu. Cuvintele mele îi îmbărbătară în așa măsură, încît vrură să-mi facă cinstea să mă duc eu să deschid ușa.

Cînd am pornit la sinagogă a doua zi dimineața, hangul la care locuiau se duse să istorisească „învățatului Șlomo” (un rabin în vîrstă de 110 ani) cum am sărbătorit trecerea Mării Roșii, precum și explicațiile mele în legătură cu profetul Eliahu. Acestea îi plăcură foarte mult bătrînului și toți credincioșii se întrecuă care de care pentru cinstea de a mă avea la ei, dar hangul meu declară categoric că atîta timp cît voi rămîne la Umzab nu voi minca în altă casă decît a sa.

În cursul zilelor de *Hol-Hamoed* mi-am dat seama cît de greu îi era unui evreu european să rămînă printre coreligionarii atît de superștiosii.

În timpul rugăciunii, un șames îmi spuse că de pe acoperișul sinagogii, care se înălța pe o colină mare, puteai îmbrățișa cu privirea tot orașul și împrejurimile lui. M-am urcat așadar pe acoperiș. Am văzut într-adevăr așternute la picioarele mele tot orașul, precum și satele din împrejurimi. Am văzut de asemenea la intrarea școlii rabinice, deasupra căreia era clădită sinagoga, o carte Nu am vrut s-o las acolo. Am coborît, am trecut peste zidul scund și am luat cartea. Era un exemplar din Pentateuh. Cînd am trecut la întoarcere iar peste zid m-am încreșnat cu un bătrîn evreu, care a început să alerge strigînd „Așmedai, regele demonilor!” Crezînd că este un nebul, am dus cartea la sinagogă, dar mare mi-a fost stupoarea vîzînd că mi se închide ușa în nas și că nu mi se dă voie să intru. Toți cei cărora mă adresam pentru a le cere o explicație o luau la goană, de parcă aș fi fost satana în persoană. Fiind seara am hotărît să mă întorc la hanul meu: ușa era săvîrșită, iar toți locatarii se duseseră să-și vadă rubedeniile. Am fost așadar nevoit să bat ulicioarele strîmte timp de două ore și mai bine. În sfîrșit i-am văzut întorcîndu-se acasă. I-am urmat, dar spre marea mea surprîndere l-am auzit pe hangul meu exprimîndu-și părerea că eram un demon și nu mai puteam locui sub acoperișul lui... M-am dus să cer ospitalitate altor evrei, am primit însă peste tot același răspuns. Alungat din toate părțile, am fost nevoit să mă culc sub cerul liber. Ce păcat săvîrșisem ca să mi se schimbe reputația de om drept și să fiu crezut demon?

Dimineața nu mi s-a dat voie să intru în sinagogă. După multe implorări, am căpătat îngăduința să mă rog în prag. După rugăciune toată lumea se retrase fără să-mi acorde măcar o privire. Ce aveam de făcut? Unde să mă duc? Cum să plec de acolo? Mi-am amintit de trimisul oștei din Safed, rabinul Afriat, care se afla atunci la Umzab. M-am dus la el și l-am implorat să se intereseze ce fărâdelege făptuisem și să intervină în favoarea mea. El adună toată oștea în casa sa, în timp ce eu așteptam lângă sinagogă.

Către orele trei după amiaza, șeful ob-

COMENTARIUL TALMUDIC

De ce a fost necesară robia

„Am trecut în fața ta și te-am văzut mînjit cu sîngele tău (Ez. 16). Acest verset se referă la poporul lui Israel, care se bucură de cel Sfînt, binecuvîntat fi El. După cum se spune: „Mă bucur de cel Etern, sufletul meu se veselește cu Dumnezeu”. La rîndul său cel Etern se bucură și El cu poporul lui Israel, după cum e scris: „Bucuria mea este la Ierusalim și mă veselesc cu poporul Meu”.

Dar dacă poporul lui Israel este atît de drag lui Dumnezeu, de ce a fost dat pe mîna dușmanului? Rabi Hanina răspunde: „Faptele celui Sfînt, binecuvîntat fi El, corespund întocmai celor de pe pămînt. Înainte de a coborî din Mițraim fiii lui Iaacov îi defăimau pe cei dintre frații lor care erau fiii roabelor, nevoind să-i considere frați. Or, acest lucru i-a displăcut Celui Sfînt, binecuvîntat fi numele Lui, care a spus:

„Cum să facem ca ei să-i accepte pe fiii roabelor? Îi voi trimite în Mițraim, să devină cu toții robi, iar atunci cînd va veni mîntuirea, le voi impune legea de Pesah — lor, fiilor și nepoților. Cu toții vor proclama: „Am fost cu toții robi la Farao”.

În acest fel se va fi împlinit egalitatea. Aceasta pentru ca mărirea și laudele aduse celui Sfînt, binecuvîntat fi El, să fie cunoscute tuturor viețuitoarelor. Pacea între făpturile Lui să domnească peste tot. Din această cauză, el este numit „Pace”. După cum e scris: „Și el l-a numit pe Dumnezeu „Pace”.

„Judecători”, 6

Cine a intonat primul imnul libertății?

Rabi Iehuda se întreabă: „Cine a intonat primul imnul eliberării după trecerea Mării Roșii?” Și răspunde: „Copiii, pe care Farao a vrut să-i arunce în apă l-au recunoscut pe Atotputernicul, binecuvîntat fi El”. Amenințate de crutul decret al lui Farao, care cerea ca toți copiii de sex bărbătesc să fie aruncați în Nil, femeile evreice se refugiau pe cîmp spre a naște acolo. Ele își păreau pruncii în brațele naturii, adresîndu-se astfel lui Dumnezeu: „Stăpînie al universului, noi ne-am făcut datoria, acum fă Tu restul! Iar cel Atotputernic, binecuvîntat fi El, a coborît în întreaga Sa măreție, pentru a îngriji de copii. El i-a culcat între două stînci: dintr-una a făcut să țîșnească lapte, iar din cealaltă miere. Astfel crescuseră copiii, la sîmul naturii. Iar atunci cînd poporul iudeu a ajuns la Marea Roșie, acești copii îi așteptau acolo.

Văzînd pe Cel Atotputernic, binecuvîntat fi El, ei au spus părinților lor: „Iată cel care a avut grijă de noi în acest lung răstimp!”. „E Dumnezeul meu, vreau să-l preamăresc...”

„Exod — Raba”, 23

Legămîntul sacru

Atotputernicul, binecuvîntat fi El, a vrut să-l elibereze pe Israel. Dar Israel nu practica circumciziunea. Sfîntul, binecuvîntat fi El, a sfătuit să fie pregătît mielul pascal. Numai Moșe a făcut acest lucru. Cel Atotputernic a poruncit ca vînturile din cele patru colțuri ale lumii să sufle prin Paradis și să împrîmeseze Pesah-ul cu divinele mireme ale Eden-ului. Mirosul de miel s-a împrîmîșat în văzduh. Poporul lui Israel, atras de această mireasmă, a venit la Moșe și i-a spus:

„Și noi dorim să aducem jertfă”. „Cel Etern dorește circumciziunea” a răspuns Moșe. Atunci poporul lui Israel a acceptat acest lucru, iar sîngele Pesah-ului s-a amestecat cu sîngele circumciziunii. Iar cel Etern, traversînd țara Mițraim, i-a văzut mînjîți de sînge. I-a îmbrățișat pe fiecare dintre ei și i-a binecuvîntat. Apoi le-a spus:

„Vei trăi prin sîngele tău, vei trăi prin sîngele tău...”

Exod Rabba 19

Explicația eliberării din robie

Rabi Avira spunea: strămoșii noștri au fost eliberați din Mițraim datorită meritelor femeilor pioase ale generației lor.

„Și-au copt alutal în azimă, pentru că alungați din Mițraim n-au putut să se oprească și nu și-au procurat provizii”.

Aceasta este spre lauda poporului iudeu. Căci ei nu i-au spus lui Moșe că nu pot porni pe drumul deșertului fără provizii, ci plini de încredere l-au urmat. La aceasta se referă profetul: „Mergi și spune fiicei Ierusalimului — astfel a grăit cel Etern. Îmi amintesc de harul tinereții tale, și dragostea logodnei tale, și că m-ai urmat în deșert (Ieremia 2).

Mekkilta Exod 16

Mare a fost credința lui Israel în Creator, pentru că datorită credinței în cel Etern, harul divin a coborît asupra sa. După cum e scris: „Și au crezut în cel Etern...” Și mai departe... „După aceea au cîntat Moșe și fiii lui Israel”.

De aici reiese că poporul lui Israel a fost mîntuit din robie numai datorită credinței sale. După cum scrie „Poporul a crezut”... (Exod 4).

Mekkilta Exod

ștei, urmat de toate notabilitățile, veni spre mine; ei mă rugară cu lacrimi în ochi să-i iert. Știînd că nu mîncașem din ajun, mă conduseră pînă la rabinul Afriat, unde era pregătită o masă. Și iată ce-mi istorisiră:

O femeie bătrînă, socotită vrăjitoare, murise cu vreo cincisprezece ani înainte și sufletul ei fusese osîndit să rătăcească. Unii îl văzuseră ieșind dintr-o cameră a școlii rabinice aflată la subsolul sinagogii: nu mai încăpea îndoaială că locuia acolo. De teamă să nu facă vreun rău copiilor, școala a fost mutată chiar în localul sinagogii, vechea intrare fu blocată cu bolovani și se clădise zidul scund peste care trecusem. Era interzis

să intri acolo seara, chiar însoțit de cineva, și bătrînul care mă zărise, neștiînd că m-am dus să iau cartea conchisese că trebuie să fiu un demon, de unde groaza care-i cuprinsese pe toți. Învățatul din Țara Sfîntă îi explicase că de vreme ce ținusem în mină cartea Pentateuhului, n-aveam a mă teme nici de deochi, nici de duhurile rele, așa că acum înțeleseseră cit de rău păcătuiseră pricinindu-mi o atare suferință în timpul sărbătorii de Pesah și mă rugau cu lacrimi în ochi să-i iert.

I-am iertat cu condiția să-mi făgăduiască că vor dărîma zidul de piatră, că vor degaja intrarea și vor pune pe copii să învețe în vechea școală. Ei mi-au promis că așa vor face.”

ȘTIRI

ידיעות

REVISTĂ

Droit et Liberté, publicație lunară a mișcării franceze contra rasismului, antisemitismului și pentru pace, a consacrat ultimul număr al anului trecut neozacismului, relevând pericolul reprezentat de recrudescența antisemitismului.

ALEGERE

Dr. Joachim Schneeweiss, fizician din Sidney, a fost ales președinte al Consiliului executiv al comunităților evreiești din Australia. În cadrul reuniunii anuale la care s-a făcut alegerea noului Consiliu s-a decernat și fostului președinte, dl. Natan Jacobson, distincția „Fruntașul comunității” ce se acordă anual persoanei considerată a fi adus servicii deosebite obștii din Australia.

TEATRU

Pe una din principalele scene din Bruxelles a fost prezentată piesa „Cintarea cîntărilor”, pusă în scenă de artistul și regisorul israelian Arie Yoss. Emmanuelle Riva și Magdalith, interpreții principali, și-au susținut rolurile, în cea mai mare parte în limba ebraică, pentru a da piesei inspirată din Biblie cât mai multă autenticitate.

DESENE

La muzeul de artă iudaică din Paris s-a deschis o expoziție a omonoscutului desenator Ben, intitulată „Psalmi — desene originale”. Interesul publicului față de lucrările expuse a determinat pe organizatori să prelungească cu o lună durata expoziției. O cunoscută editură de artă a scos un album cu reproduceri după desenele prezentate în această expoziție.

PRESĂ

Pornind de la cea de a 300-a aniversare a publicației „Gazeta de Amsterdam” care a apărut în limbile idiş și ladino, un grup de organizații evreiești a publicat un volum omagial consacrat presei evreiești.

MEMORIAL

Un volum memorial și un album fotografic, editate de Lazar Ran reprezintă un me-

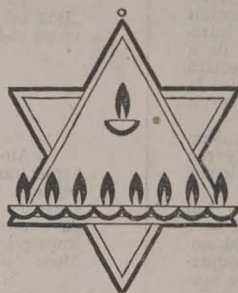
sculptorul Karl Duldig. Celelalte 15 redau aspecte din viața poporului evreu și sint realizate de artistul israelian Rimona Kedem.

AMINTIRI

Ziarul varșovian în limba idiş „FOLKS — SZTYME” a publicat fragmente din amintiri ale unor militari care au luptat în unitățile poloneze alăturate coaliției antihitleriste. Se descrie, în general, comportarea curajoasă și camaraderia de care au dat dovadă acești militari. Unul din autorii evocărilor, Zbigniew Zatuski în lucrarea sa „Pașaport spre istorie” notează: „Holocaustul și exterminarea în masă a evreilor din Polonia și-au găsit expresie în literatură sau în cărți de istorie. Dar n-am întâlnit pînă în prezent nici măcar o scurtă referire la evreii care au luptat în rândurile armatei poloneze”.

CÎNTECE

Hag Veșir (Sărbătoare și cîntec) este denumirea unei colecții de discuri imprimate de editura muzicală sud-africană Emi. Sint cuprinse selecțiuni din rugăciunile de sărbători, de Șabat precum și câteva piese folclorice.

MOȘTENIRE

Sub auspiciile mai multor organizații canadiene s-a deschis la Vancouver o expoziție intitulată „Privire asupra moștenirii noastre”. Sint prezentate imagini ale vieții evreilor în acest oraș de-a lungul anilor, ca și în ceea ce se numea „Columbia franceză”. Sprijinită de instituții oficiale, expoziția a fost găzduită în localul Arhivelor orașului. Ea urmează a fi prezentată și în alte orașe canadiene.

ÎNDREPTAR

Brit Ivrit Olamit a publicat un îndreptar privind cărțile ebraice apărute în anul 1974/1975. Redactată de Simha Raz, lucrarea dă referințe asupra a peste 700 de volume tratînd probleme biblice, rabincice, filozofice, folclorice, literare, monografii etc. Prima lucrare de acest gen a cuprins perioada anilor 1971—1973. Prezentările sint făcute de specialiști în domeniile respective. În prezent se lucrează la redactarea îndreptarului pe anii 1975—1976.

MANUSCRIS

Un manuscris al lui Iacov Ben Șimșon la tratatul talmudic *Pirkei Avot* a fost descoperit recent la Toulouse (Franța). Iacov Ben Șimșon a fost unul din discipolii lui Rași. El a trăit în Franța în secolul XII și este autorul unor cunoscute comentarii talmudice.

SĂPTĂMINAL

„Jewish Tribune” publicație bi-lunară ortodoxă din Anglia, va apărea, cu începere de la mijlocul lunii martie, săptămînal. În articolul de fond, prin care se anunță schimbarea se menționează că hotărîrea este urmare a interesului cititorilor și liderilor comunităților ortodoxe nu numai din Anglia. În urmă cu 15 ani, subliniază articolul, cînd a început editarea lui „Jewish Tribune” s-a auzit destul de des întrebarea: „Cit timp va supraviețui publicația?”. Acum, prin trecerea la apariția săptămînală, răspundem celor sceptici, adaugă articolul. Hotărîrea este inspirată de dorința de a se duce o contribuție mai activă la desfășurarea vieții spirituale a evreilor din Anglia.

EXPOZIȚIE

Expoziția „200 de ani de arhitectură sinagogală în S.U.A.”, a fost deschisă la Rose Art Museum de pe lângă Universitatea Brandeis din Boston. Fotografii, documentele, desenele, machele prezentate trasează istoria și dezvoltarea caracteristică tipurilor de sinagogi din Statele Unite. Catalogul ilustrat al expoziției reprezintă, de asemenea, un document al construcției sinagogale de-a lungul a două secole.

EDUCAȚIE

Centrele educative iudaice din Australia, Venezuela și Panama au primit cel de-al cincilea premiu Șazar pentru educație iudaică în Diaspora. Centrul din Melbourne, frecventat de 2.200 de cursanți, a fost distins pentru „activitatea sa perseverentă” și pentru „valoarea clubului său de conversație ebraică”. Premiul pentru America Latină a fost împărțit între cursul de limba ebraică din Caracas (Venezuela) și cel de pe lângă Colegiul Einstein din Panama.

ISTORIE

Congresul Mondial Evreiesc, în colaborare cu Departamentul pentru comunitățile sefarde va edita o lucrare consacrată istoriei iudaismului din Franța. Volumul va cuprinde, în afara informațiilor de natură istorică, descrierea structurii și activității instituțiilor comunitare actuale, a publicațiilor și lucrărilor cu problematica

iudaică. O atenție deosebită se va acorda abordării problemelor de educație și celor sociale.

DISTINCȚIE

Cu prilejul Zilei Independenței Finlandei s-a decernat d-lui Faivel Hasan, Președintele Comunității evreilor din Turku, ordinul „Leul Finlandei”, clasa I, în gradul de cavalier. Comunitatea din Turku este a doua, ca număr, din Finlanda. Dl. Faivel Hasan este și vicepreședinte al Consiliului asociațiilor evreiești din Finlanda. (În această țară trăiesc în prezent 1.750 locuitori evrei).

SEMINAR

Un grup de profesori din învățămîntul primar și secundar din Boston a organizat un seminar legat de problemele holocaustului și genocidului. S-a organizat, cu acest prilej, un curs experimental pentru studierea acestor probleme. În același timp au avut loc dezbateri cu adulți. Scopul acestor manifestări puse sub egida Consiliului de studii sociale din Boston este să pregătească introducerea studierii problemelor respective în programa analitică.

PREMIU

Premiul Groper pe anul 1976 pentru literatură dedicată vieții evreilor din România a fost decernat profesorului Natan Mark și scriitorului I. Gafni. Amintim că, pînă în prezent, această distincție care se distribuie de către un comitet din Israel, a fost decernată d-rului S. Bickel, critic literar, poetului Iacov Fridman, scriitorului I. Peltz și d-rului Theodor Lavi, istoriograf.

CENTENAR

Comunitatea „Col Șearit Israel” din Panama a sărbătorit cea de-a 100-a aniversare. Ziarul „La Estrella de Panama” a publicat un articol despre activitatea comunității precum și fotografia templului așa cum arăta la inaugurarea sa, în urmă cu 100 de ani, și cum arată în prezent. Ziarul notează: „Ca în toate țările în care viața colectivității evreiești s-a desfășurat fără discriminări și restricții absurde și în Panama activitatea lor a contribuit la dezvoltarea patriei”. (În Panama trăiesc aproximativ 2.500 de evrei).

DISTINCȚIE

Premiul literar „Zaharia Ganapolsky” care se distribuie la Paris în fiecare an, a fost decernat scriitorului Iacov Maitlis din Londra și poetului israelian Hirsch Ușerovici. Ambii laureați scriu în limba idiş. Iacov Maitlis a fost distins pentru volumul „De-a lungul generațiilor”. Poetul Ușerovici a primit premiul pentru poemele sale intitulate „În lumea sacrificiilor”.

איין דער יידישער וועלט

סאָלידאריטעט, מיטגעפיל, איבערגעגעבנקייט

(סוף פון זייט 10)

אונטערדענונג מיטן פרעזידענט פון דער יידישער אגענדע

אין א באראטונג מיטן קאמיטעט פאר העלפן די קרבנות פונעם ערשטן יום־טובת פון רומעניע, אונטערן פארזיצן פון ד"ר הר"ל, ארויסגע-האלפן פון די "ה"י: יצחק קארן, פרעזידענט פון פאראיניקטן ישראל-רומעניע יצחק ארצי, מלאַ-מקום פונעם ראש־העיר פון תל-אביב, אויב באשאַסן געוואָרן צו זאמלען ביון 150 אפּריל ד"ר א סכּום פון 1 מיליאן ישראלישע לירעס און בשעת דעם חודש אפריל לכל הפחות 2 מיליאן.

במשך זיין אויפאנטהאלט אין ישראל, האָט דער רב הרמ"ש שליט"א באקומען א גרויסע צאל אַנביטן בייזשטייערן און צו העלפן מצד אייניקע פאראיניקטן, מיטמעט און אינסטיטוציעס ווי און זייער בירגער, וועלכע ער האָט אָנגעווירן אויף זיין זאָלן זיך ווערן צום "עמט" לעבן קאָמפּעט, געגרינדעט צו דעם דאָזיקן צוועק.

דעם 23סטן מערץ האָט דער רב הרמ"ש שליט"א זיך באַטייליקט אין דער פּלענארער זיצונג פונעם קאָמיטעט, וואָס איז פאַרגעקומען אין דער עיר פון תל-אביב. ס'האָט גענומען דאָס וואָרט: ד"ר א. הר"ל, פּרעזידענט פונעם קאָמיטעט; יצחק קארן, עפּנטלעכע פּאָרזאָמלונגען און פּרעסע־קאָנפּערענצן.

עפנטלעכע פארזאמלונגען און פּרעסע־קאָנפּערענצן

קיבוץ פון לאַנד. דער פּרעזידענט פונעם קאָ-מיטעט פאַר העלפן די קרבנות כּונעם ערד-צערטריש, ה' ד"ר א. הר"ל, געוועזענער א-באסאָדאַר פון מדינת ישראל אין בוקאַרעשט, האָט באַגרייט און וואָרעם געדאַנקט פאַרן רב הרמ"ש שליט"א.

אָנהייבנדיק ביים אָנקומען קיין ישראל, וואו ער איז אָנגעוואַרט געוואָרן ביים פּלימפּעלד פון שוואַרצקע, און בּמשך זיין גאַנצן אויפ-אנטהאלט האָט דער רב הרמ"ש שליט"א געהאַט אַן ענגן קאָנטאַקט מיט דער פּרעסע, ראדיאָ טעלעוויזיע, עפּנטלעכע און פאַרשטעלנדיק און געגעבן מערער אינטערוויעס.

דער רב הרמ"ש שליט"א און די רבני'ת ד"ר רוין האָבן זיך באַטייליקט אין דער סע פונעם לייטונג-ראט פון העברעאישן אוני-ווערסיטעט פון ירושלים, ווי זענען געווען די געסט פון בית-החנך, און אויך ביי אַנדערע עפּנטלעכע מאַניפעסטאָרונגען.

דער רב הרמ"ש שליט"א האָט געדאַוונט ביים כּולת העברי'ת און דאַרט געזאָגט אַ קדיש נאָך די קרבנות פונעם ערד-צערטריש.

בעת זיין ווילן אין ישראל, האָט דער רב הרמ"ש שליט"א געהאַט און אונטערדענונג מיט ד"ר יאָ קאַוואַטא, דער רומענישער אבאסא-דאָר.

ביים אָבפאַרן און צוזוריק קומען קיין בוקאַ-רעשט, איז דער רב הרמ"ש שליט"א און די רבני'ת ד"ר רוין געוואָרן באַגלייט און אָפּגעהאָרט פון דער לייטונג פון דער פּרעזידענט פון דער בוקאַרעשטער קהילה, בראַש מיט בעל-מסדר, דער רב הרמ"ש שליט"א, ד"ר משה רוין שליט"א.

אלטע כתב־ידן

די עפּנטלעכע ביבליאָטעק ביים ווענישער אוניווערסיטעט פאַרמאָגט צווישן אַנדערע אינ-טערעסאַנטע זאַכן, אַריין וויסנשאַפֿטלעכע ווערק, סילאָאָפּיע טראַקטאַטן זכוּמה. ס'געפינען זיך דאַרט טעקסטן פון דרייצנטן און זיבעצנטן יאָרהונדערט. ס'געפינט זיך אויך אַ כתב־יד פון אַ תנך. געשריבן אין פּונפּטנען יאָרהונדערט. דער טעקסט איז גע-שריבן אויף צוויי שפּאַלטן און ביי דער צוויי-געפינען זיך פּירושים און באַצערקונגען. דער כתב־יד האָט געקערט צו דער איטאַליענישער משפּחה פּונטע.

לזכר פון אייליא ערענבורג

אינעם פאַרלאַג, סאַוועטקי פּיאָטעל" פון מאַסקווע איז דערשינען אַ בוך געווידמעט דעם זכר פונעם באַרימטן סאַוועטשן שרייבער א-ליא ערענבורג.

אין דאָזיקן באַנד זענען אַריין מאַטעריאַלן, אין וועלכע אַ גרויסע צאָל סאַוועטשע שריי-בער, וויסנשאַפֿטלעך און באַוואַוסטע פּרעזענ-טלעכקייטן ברענגען צום אויסדוק ווייערער הויכע אַפּשאַצונגען וועגן אייליא ערענבורג, דאָס בוך איז באַזירט מיט דער באַקאַנטער זייכענונג פון פּיאָטעל וועגן ערענבורג.

אינעם פאַרלאַג, סאַוועטקי פּיאָטעל" פון מאַסקווע

אין דערשינען אַ בוך, איינשטיין — דער ש-פער און בונטאר, אַ ביאָגראַפיע פונעם גרויסן וויסנשאַפֿטלער. דאָס בוך, געשריבן פון באַנעש האַפּפּאַן און העלענאַ דוקאַט, נאָענטע מיטאַרבע-טער פון איינשטיינען, אַנטהאַלט פיל דאַטן וואָגן לעבן און שאַפּן פון אַלבערט איינשטיין.

יידישע וויטאַליטעט

ד"ר נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

אינעם פאַרלאַג, סאַוועטקי פּיאָטעל" פון מאַסקווע

די עפּנטלעכע ביבליאָטעק ביים ווענישער אוניווערסיטעט פאַרמאָגט צווישן אַנדערע אינ-טערעסאַנטע זאַכן, אַריין וויסנשאַפֿטלעכע ווערק, סילאָאָפּיע טראַקטאַטן זכוּמה. ס'געפינען זיך דאַרט טעקסטן פון דרייצנטן און זיבעצנטן יאָרהונדערט. ס'געפינט זיך אויך אַ כתב־יד פון אַ תנך. געשריבן אין פּונפּטנען יאָרהונדערט. דער טעקסט איז גע-שריבן אויף צוויי שפּאַלטן און ביי דער צוויי-געפינען זיך פּירושים און באַצערקונגען. דער כתב־יד האָט געקערט צו דער איטאַליענישער משפּחה פּונטע.

אין דערשינען אַ בוך, איינשטיין — דער ש-פער און בונטאר, אַ ביאָגראַפיע פונעם גרויסן וויסנשאַפֿטלער. דאָס בוך, געשריבן פון באַנעש האַפּפּאַן און העלענאַ דוקאַט, נאָענטע מיטאַרבע-טער פון איינשטיינען, אַנטהאַלט פיל דאַטן וואָגן לעבן און שאַפּן פון אַלבערט איינשטיין.

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

אינעם פאַרלאַג, סאַוועטקי פּיאָטעל" פון מאַסקווע

אין דערשינען אַ בוך, איינשטיין — דער ש-פער און בונטאר, אַ ביאָגראַפיע פונעם גרויסן וויסנשאַפֿטלער. דאָס בוך, געשריבן פון באַנעש האַפּפּאַן און העלענאַ דוקאַט, נאָענטע מיטאַרבע-טער פון איינשטיינען, אַנטהאַלט פיל דאַטן וואָגן לעבן און שאַפּן פון אַלבערט איינשטיין.

יידישע וויטאַליטעט

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

אינעם פאַרלאַג, סאַוועטקי פּיאָטעל" פון מאַסקווע

אין דערשינען אַ בוך, איינשטיין — דער ש-פער און בונטאר, אַ ביאָגראַפיע פונעם גרויסן וויסנשאַפֿטלער. דאָס בוך, געשריבן פון באַנעש האַפּפּאַן און העלענאַ דוקאַט, נאָענטע מיטאַרבע-טער פון איינשטיינען, אַנטהאַלט פיל דאַטן וואָגן לעבן און שאַפּן פון אַלבערט איינשטיין.

יידישע וויטאַליטעט

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

יידישע וויטאַליטעט

די נחום גאַלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, האָט נישט לאַנג באַזוכט ווע-רעזולאַט, קאָמפּענטיביליטי די אַנצווענהייט אין פאַרקאַסט פונעם לייטער פון דער וועלט־אַרגאַ-ניזאַציע, האָט די צייטונג, "על מאַנדאַ" גע-שריבן: "די וויטאַליטעט פון נחום גאַלדמאַן שפּילט אַפּ די עקוויטענצן גופּא פונעם יידישן פּאָפּל. אויב מע נעמט און באַטראַכט דעם רעאַלן מצב וואָלט מען געקאַנט זאָגן אַ דער מנהיג פון דאָזיקן פּאָפּל איז אַ "זקן". אָבער ער באַוווּזט זיך פול ליעבדעקיגקייט, ער איז אַקטיוו אין דער יידישער וועלט־באַוועגונג און אַקציענאַרעס פונעם ערשטן טעגלעך שולום. דער האָבן געהאַט דאָ, אין קאַראַקאַ די גע-לעגנהייט צו קאָנסטאַטירן וויפיל לאָגיק און וואָס פאַר אַ סילאָסאָפּיע, וואָס איז נישט צום אָפּפּרעגן, אַנטהאַלטן זיינע טעון".

קהילה — מודעות

קאָלעקטיווע סדרים (סוף פון זייט 11)

הלוֹם... און אויב, איז דאָס ייגלן כּיס די פאַר-שערשע אויבן און מיטן שפּאַרטן מח אריין די אַיינע פון די דוקווערליען ביים ברענג פון דעם טייך דימבאָוויצע. יאַן פון אַ לערנדיגן, באַלנס פאַפּיר געטראָגן אויפן אַקט. סאַרבן געמישטע גאַנצע שעהן לאַנג, כדי צו באקו-מען די נואַנעס וואָס דער קונג פאַרלאַנגט, פאַרמאָסט פּרילינגן פונעם ירח פון בלוי... אָבער לאָך שווערע, נאָך פאַרסענדיקער זע-נען געווען די אַנדערע ריחות. פון דער שואַה און אַלוויוו, וואָס זענען געוואָרן אַ פּאַניצע, וואָס האָבן אַרומגענומען אידלען. ווייל אין דער שפּאַנאַרעיע ביי בירען פון דער דימבאָ-וויצע יאַס פּען דעמאַל געד וקט ני. ס בלויז די, גאַנצע ס רטורילאַר, נאָר אויף די אַג-ס. טע. יידישע, "בונא וועסטערליע" מיט גרינער פאַרב, די פאַרב פון גיפּס. און די אלע כּהאַ-לעס פון שמוציגן גרוי רעגן פאַרפלייצט אים, אירלעך כדי יאָ צו יערן נעטן. ערל איז געווען דער "צו מ נע" יער, "שולדי-קע" אין אלע צו יאָר אַלונא אַ דער גאַנצער וועלט. ער איז דער יאָר פון חיי, מען, דאָס ייגלן פו אידען. וועלכער פּענעט אים טרוע צו שייכלען פו דער פּאַרזעלער פאַסאַג פּיע, וואָס ער האָט אַל אַ פאַרלעפּט אויף אַ קאַסאַן און ייגערט אים אַ רוק-וועק טוב כּיס ברע פון דער דוגי.

קהילה — מודעות

קאָלעקטיווע סדרים (סוף פון זייט 11)

הלוֹם... און אויב, איז דאָס ייגלן כּיס די פאַר-שערשע אויבן און מיטן שפּאַרטן מח אריין די אַיינע פון די דוקווערליען ביים ברענג פון דעם טייך דימבאָוויצע. יאַן פון אַ לערנדיגן, באַלנס פאַפּיר געטראָגן אויפן אַקט. סאַרבן געמישטע גאַנצע שעהן לאַנג, כדי צו באקו-מען די נואַנעס וואָס דער קונג פאַרלאַנגט, פאַרמאָסט פּרילינגן פונעם ירח פון בלוי... אָבער לאָך שווערע, נאָך פאַרסענדיקער זע-נען געווען די אַנדערע ריחות. פון דער שואַה און אַלוויוו, וואָס זענען געוואָרן אַ פּאַניצע, וואָס האָבן אַרומגענומען אידלען. ווייל אין דער שפּאַנאַרעיע ביי בירען פון דער דימבאָ-וויצע יאַס פּען דעמאַל געד וקט ני. ס בלויז די, גאַנצע ס רטורילאַר, נאָר אויף די אַג-ס. טע. יידישע, "בונא וועסטערליע" מיט גרינער פאַרב, די פאַרב פון גיפּס. און די אלע כּהאַ-לעס פון שמוציגן גרוי רעגן פאַרפלייצט אים, אירלעך כדי יאָ צו יערן נעטן. ערל איז געווען דער "צו מ נע" יער, "שולדי-קע" אין אלע צו יאָר אַלונא אַ דער גאַנצער וועלט. ער איז דער יאָר פון חיי, מען, דאָס ייגלן פו אידען. וועלכער פּענעט אים טרוע צו שייכלען פו דער פּאַרזעלער פאַסאַג פּיע, וואָס ער האָט אַל אַ פאַרלעפּט אויף אַ קאַסאַן און ייגערט אים אַ רוק-וועק טוב כּיס ברע פון דער דוגי.

די יומ־טובדיקע דרשה

אין פאַרשפּעלן וועט דער רב הרמ"ש שליט"א האַלטן די יומ־טובדיקע דרשה אַ זיי-נער 19,30 דעם 2טן אפריל.

די יומ־טובדיקע דרשה

אין פאַרשפּעלן וועט דער רב הרמ"ש שליט"א האַלטן די יומ־טובדיקע דרשה אַ זיי-נער 19,30 דעם 2טן אפריל.

אין פאַרשפּעלן וועט דער רב הרמ"ש שליט"א האַלטן די יומ־טובדיקע דרשה אַ זיי-נער 19,30 דעם 2טן אפריל.

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשינט צוויי מאל אין חודש * 1.04.1977 * באקארעט

סאָלידאריטעט, מיטגעפיל, איבערגעגעבנהייט

דער באזוך אין ישראל פונעם רב הראשי שליט"א און די רבנית ד"ר רוזן

ידער באזוך וועלכן סע מאכט אין ישראל דער גייסטער מנהיג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע האט זיך וויכטיקייט, זייענדיק נאכ-געפאלגט פון דער עפנטלעכער מיינונג און ברייט קאמפניט. אבער דער דאזיקער בא-זוך, געמאכט צוזאמען מיט דער רבנית ד"ר רוזן, אין די טעג פון 15-25סטן מערץ די האט געהאט א לגמרי באזונדערן כאראקטער און אפלאנג. פארקומענדיק אין א קורצער צייט נאכן ערד-ציטערניש פונעם 4טן מערץ, האט ער אויף זיך געצויגן די אלגעמיינע אויפ-מערקזאמקייט. געבנדיק די געלעגנהייט פאר ווירידיקע סימפאטיע-מאניפעסטאציעס און פון סאלידאריטעט מיטן רומענישן פאלק און מיט אונזער קהילה. די כוואליעס פון סימפאטיע פאר רומעניע און פאר איר העלדישן פאלק, וואס איז ארויס מצד די יידן אפשאמיקע פון

דער הויכפונקט פונעם באזוך איז געווען די אוידיענץ ביים פרעזידענט פון מדינת ישראל, פראפסאר אפרים קציר, וואס איז פאר-געקומען דעם 20סטן מערץ ד"ר. דער פרעזידענט קציר האט זיך געזען אינטערעסירט וועגן די פראפאגאנדע פונעם ערדציטערניש, ער האט נאכגעפאלגט מיט גרויס אויפמערק-זאמקייט דעם בארייכט וועגן דער רעסונס-אקציע און פון דער הילף פאר די געליטענע, אויסדריקנדיק זיין גאנצע ביליוד און סאלי-דאריטעט מיטן העלדישן רומענישן פאלק, זיין רעספעקט לגבי זיין גרויסן מנהיג. דער רב הראשי שליט"א האט געדאנקט פאר די אויסגעדיקטע פריינדלעכע געפילן און

אויפנאמע ביים פרעזידענט פון מדינת ישראל

פאר דער ברייטער אקציע פון דער ארגאניזאציע ירושער הילף אין ישראל זינטן ערשטן טאג. דער פרעזידענט פון מדינת ישראל האט אויסגעדיקט פארן רב הראשי שליט"א זייענדיק ווארעמע ווינטן ווידער אויסצובויען די אינגל-סטענדיגע און קהילה-מוסדות, וואס האבן געליטן באשעדיקונגען ביים ערדציטערניש. פארן פארנעם און רעליגיעזן און קהילה-לעבן אין די באדינגונגען פון פולשטענדיקער פרייהייט, פון וועלכער מיר געניסן אין רומעניע. אין שייכות מיטן קומענדיקן יום טוב פסח, האט ער איבערגעשיקט פאר די יידן פונעם לאנד די טראדיציאנעלע ברכה: הל' עת ושמה". די אויפנאמע איז פארגעקומען אין א שטי-מונג פון ווארעמער פריינדשאפט.

דער הויכפונקט פונעם באזוך איז געווען די אוידיענץ ביים פרעזידענט פון מדינת ישראל, פראפסאר אפרים קציר, וואס איז פאר-געקומען דעם 20סטן מערץ ד"ר. דער פרעזידענט קציר האט זיך געזען אינטערעסירט וועגן די פראפאגאנדע פונעם ערדציטערניש, ער האט נאכגעפאלגט מיט גרויס אויפמערק-זאמקייט דעם בארייכט וועגן דער רעסונס-אקציע און פון דער הילף פאר די געליטענע, אויסדריקנדיק זיין גאנצע ביליוד און סאלי-דאריטעט מיטן העלדישן רומענישן פאלק, זיין רעספעקט לגבי זיין גרויסן מנהיג. דער רב הראשי שליט"א האט געדאנקט פאר די אויסגעדיקטע פריינדלעכע געפילן און

די ברכות פון די רבנים ראשיים פון ישראל

די הויכע רעליגיעזע מנהיגים האבן געשיקט זייערע ברכות דעם רומענישן פאלק און דער יידישער קהילה פון דאזיקן לאנד. ביידע רבנים ראשיים זענען מיטגלידער אין הילף-קאמיטעט פאר די געליטענע פונעם ערד-ציטערניש אין רומעניע און האבן ארויסגע-לאזט א רוף צו די קהילות פון ישראל, אז זיי זאלן ברייט ביישטייערן צו דער הילף-אקציע.

אין ירושלים, האט דער רב הראשי שליט"א געהאט באגעגענישן און אונטערערוונגען בא-זונדער מיטן רב הראשי פון דער אשכנזישער קהילה פון מדינת ישראל, הרה"ג שלמה גורן שליט"א און הרה"ג ראשון לציון עובדיה יוסף שליט"א רב הראשי פאר דער ספרדישער קהילה.

באגעגענישן מיט מיניסטארן און פערזענלעכקייטן פונעם עפנטלעכן לעבן

עס איז געווען אנהענגט ה' שלמה אבינרי. ה' מיניסטער אלון האט אויסגעדיקט זיין מיטגעפיל מיט די קהילות פונעם ערד-ציטער-ניש אין רומעניע, זיין רעספעקט און בא-וואונדערונג לגבי דעם רומענישן פאלק און זיין אפירעראשאפט. גלייכצייטיק האט ער ארויסגעזאגט זיין לויב פאר דער טעטיקייט פון דער יידישער קהילה און פאר זיין גייסטיקן מנהיג. ער האט אנגעוויזן, אז ער היט אויף אומפארגעסלע: זכורות פון זיין באזוך אין רומעניע, זייענדיק באגעגענישן וואס ער האט גע-האט מיט די פארשטייער און מיטגלידער פון דער קהילה.

דעם 18טן מערץ האט דער רב הראשי שליט"א געהאט אן אונטערערוונגען מיט ה' חיים צוק, מיניסטער פאר רעליגיע און אויסמיט-אין ישראל. אין גייסט פון אויפריכטיקער מיט-ארבעט און פריינדשאפט זענען באהאנדלט גע-ווארן וויכטיקע פראבלעמען פון די יידישע קהילות. אין פריערדיקן טאג איז פארגעקומען א בא-געגעניש מיט ה' שלמה אבינרי, גענעראל-דיר-רעקטאר אין אויסגאבייטעריעס, וועלכער האט דעם לאנג נעמאכט אן אפיציעלן באזוך אין רומעניע.

ביי דער באגעגענישן מיט מיניסטארן און פערזענלעכקייטן פונעם עפנטלעכן לעבן

ביי דער באגעגענישן מיט מיניסטארן און פערזענלעכקייטן פונעם עפנטלעכן לעבן, זוכט א פתרון וועגן דעם עתיד פון אונדזערע קהילות, און וועגן דער הילף, וואס קאן און דארף קומען, וועגן א המשך פון יידישן לעבן ביי אונדז. דער שמועס איז פארגעקומען אין אן אפי-מאספערע פון פריינדשאפט. דעם 23סטן מערץ, איז דער רב הראשי שליט"א אויפגענומען געווארן פון ה' יגאל אלון, אויסערמיניסטער פון מדינת ישראל.

די פעדעראציע פון די יידישע קהילות פון דער סאציאליסטישער רעפובליק פון רומעניע האט באשלאסן בייצושייערן מיט א סכום פון 400.000 לעי צום פאנד פאר העלפן די קהילות פונעם ערדציטערניש פון 4טן מערץ ד"ר. פון דעם סכום, 200.000 לעי איז איינגעלייגט געווארן אין "קאנט 1977 געליטענע פונעם

מעסאזש לכבוד פסח תשל"ז

פון רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א צו די יידן פון רומעניע

ליבע ברידער און שוועסטער, חג הפסח - דער יום טוב, וואס דערמאנט אין יענער נאכט אין וועלכער דער טלאך-הכות האט איבערגעהיפערט (פסח איז אין לשון-קודש, "אריבערשפונגען") איבער אונדזערע הייזער, זמן הרחנה - דער יום טוב פון אונדזער פרייהייט, און חג האביב - דער יום טוב פון פריילינג. אס זענען די דריי נעמען פון די 8 טעג יום טוב, וואס הייבן זיך אן אין מיטן חודש ניסן, אין די נעכט אין וועלכע מיר זענען זיך ארום די טראדיציאנעלע סדרות. כרי צו דערצייילן וועגן די אסאליקע ניסים פון אונדזער פאלק. דער מלאך-המות האט גיט בלויז אויף מאל געשניטן אין אונדזערע רייען, אומציי-ליקע מאל האט ער פארטרויערט אונדזערע היימען, אבער אין דער דאזיקער נאכט פון פסח דערצייט דער פאסער פאר ויין זון, אן, "שכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם". אין יעדן דור זענען אויסגעשטאנען קעגן אונדז, כדי אונדז אומצו-ברענגען, אבער הקדוש ברוך הוא האט אונדז מציל געווען פון ייערע הענט. דער נס פון איבערלעבן, האט טיוונטער יעדיקע איבערלעבן, די עקזיסטענץ פונעם דאזיקן פאלק לייקט אפ די ביאלאגישע געזעצן פון דער געשיכטע, אונדזער שטענדיקער זיג איבערן מלאך-המות, אס איז די ערשטע באדייטונג פונעם נאמען פון דאזיקן יום טוב: פסח.

לא אמרת כי אחיה ואספר מעשה ק-ה" (תהילים קיח-ו), איך וויל גיטע שטארבן גאר לעבן, און דערצייילן די מעשים פון גאט, אס דאס איז דער מעסאזש אונדזערער, פון די "עדות פון דער געשיכטע". וועלכע בלויז דורך אונדזער ניסידיקער עקזיסטענץ זאגן מיר עגות דינט טיוונטער יארן, אז עס איז פאראן א גאט איבער דער וועלט, אז יש דין ויש דין. אונדזער פרייהייט, זמן הרחנה, אין די עפאפע פונעם ערשטן זיג פון די שקלאפן איבער די טיראנען, וואס מיר דערמאנען אין דער הגדה, וואס מיר זאגן אין די סדר-געטע פון פסח. די פרעחה האבן אויסגעצייטערט ווען זיי האבן געזען אז עס איז מעגלעך, אז זיי זענען זאלן נעמען אן זייערע אייגענע הענט זייער גורל. די איינגעבויענע רוקנס, פון די שטיינדיקע אונטערדיקנדיקע בייטשן, האבן זיך אויסגע-גלייכט, דער מענטש האט באקומען דעם זעלבסטבאטאווסטויין פון זיין ווירדיקייט. פאר וואס - פירענט רבי יהודה הלוי - פאר וואס דערמאנט גייט דער רעשטער געבאט פון די עשרת הדברות, די גרעסטע מילה פון השירה, אז ער איז דער באשעפער פון הימל און ערד, און באגניט זיך בלויז מיט, "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"? "הייל - ענטפערט ער, אויסדריקנדיק אונדזער גאנצע השקפה וועגן לעבן - עס איז העכער ווי די יצירה גומא, דער געדאנק פון פרייהייט וואס האט אריינגעדרינגט אין דער נשמה און אין מענטשנס מוח. די גאנצע בריאה איז גיטע בארעכטיקט צו עקזיסטירן, גאר ווען די פרייהייט האט גובר געווען צו אונטערדיקונגס קייטן, ווען דאס שקלאפטייט האט אויף".

אס דאס איז די צווייטע באדייטונג פונעם יום טוב פסח, אין זיין נאמען פון "זמן הרחנה", דער יום טוב פון אונדזער פרייהייט. חג האביב - דער יום טוב פונעם פריילינג. דער זיג פונעם לעבן ווערט אנט-געזאגט דורך יעדן גרועל, ווערט געזינגען פון די שוואלבען, ווערט אויסגערופן דורך אונדז, ווען מיר זאגן אן אין דאזיקן יום טוב דאס אויסלעבן פון דער לאנגער נאטור, דער מענטש-לעכער אפטימום וואס באווייזט אלע שוועריקייטן, און וועלכע גלייבן אין א בורא-עולם, אין א וווינק און אויפגעבליעטן עתיד פאר דער גאנצער מענטשהייט. ליבע ברידער און שוועסטער, לאמיר לערנען פון דער דרייפאטיקער באדייטונג פון די פסחדיקע טעג. לאמיר פארענעמאן אונדזערע כוחות כדי ווידער אויסצובויען אויף די חורבות, וואס זענען איינגעפאלן ארום אונדז, דאס נייע לעבן, אין וועלכן סע זאל גיטע בויעווען מער דער מלאך-המות, אין וועלכן סע זאל זיין דאס לעבן מיט זיינע וואונדערבארע אידעאלן.

איז אונדזער קהילה-מוסדות, אין די קולטור-אינסטיטוציעס און פון סאציאלער הילף, וואס געניסן פון פולשטענדיקער הילף מצד דער מאכט פון דאזיקן לאנד, לאמיר פאראייניקן אונדזערע כוחות כדי צו האלטן ברעגענדיק דעם תורה-פאלק, כדי צו רעספעקטירן אונדזער אוראלטע מנהיגים, כדי צו לינגערן די יידן פון די וקנים, קראנעק, כדי צו דערהאלטן אונדזער טראדיציע, וואס מיר האבן באקומען פון אונדזערע אבות אבות. מיט הייסן פאטריאטישן און ליבשאפט צום פאטעלאנד, וואס איז פול מיט מענטשלעכ-קייט און יושר, פאר רומעניע אין וועלכער העכער א האלבן יארטוינט האבן געוויקט אונדזערע יידישע קהילות און בייגעטראגן פארן אויסלעבן פון דעם לאנד, לאמיר פאראייניקן אונדזערע באמארגענע מיט די באמארגענע פונעם גאנצן פאלק, אין קאמף פארן אויסהיילן די יידן וואס דער קאטאקליזם האט אנגעמאכט כדי דאס לאנד זאל קאנען ווייטער שפאנען אויפן וועג פון פארשירט און גליק. זאל העסייבתרן אייך בענטשן און שענקען אייך אלע, ליבע ברידער און שוועסטער, דאס טייטשע וואס דער מענטש קאן זיך ווינטשן: נחת רוח.

מיט דער טראדיציאנעלער ברכה: חג כשר ושמה!
ד"ר דוד משה רוזן
רב הראשי
פרעזידענט פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהילות
פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

לפסח תשל"ז אנו מאחלים לכל קוראנו:

חג כשר ושמח!

דברי תורה

מאת חכמי רומניה וגאונים ז"ל

ליקט ועיבד הרב יצחק מאיר מאירילוס

ו, שאינו

יודע לשאול

לשאל ואין לו כל מושג וענין ביהדות, יען שהביית נתרוקן מכל תוכן יהודי, והיה "לד" לאות נאמר לאב, ראה, שאיזה את ווכר מיהדות יהיה ניכר ונראה בד בביתך ובתה" בנהגות ואז לא יהיה לך בן שאינו יודע ל- שאול, כי על כל פנים ידע שמץ מהיהדות יודע לפחות על מה לשאול, וקבעו חכמינו ז"ל במסכת פסחים (ק"ח-א) כי על הכוס הרביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר, יגיע הזמן כי גם השאינו יודע לשאול יווכח כי עליו לשיר ולהלל אהנו ביחד, חג כשר ושמח!

לפרשת שמני

"יון ושכר אל תשת בבאכם אל אהל מועד" (ויקרא י"ט). ומבוא בגדרש רבה (פ"ב, סוף א"ת ד) "לא מחו שני בניו של אהרן אלא מפני שגנבו שתי יין". ויש להסביר המדרש על פי מאמר ז"ל במסכת עירובין (דף ס"ב) לא נברא יין אלא לנחם אבלים שנאמר "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" (משלי לא-ו) והם היו אבלים באותו שעה לכך הוזהרם עם כל זה לא ישתו יין, ויש להוסיף במה שהוצרך ביותר להזהיר על היין, כי לפי מקרא הקודש, עבודת ד' צריכה ל- לנחם בשמחה ובטוב לבב כמו שנאמר (דברים כ"ח-מו) "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה... ובטוה לבב" וכמו שנאמר (דברים ק-כ) "עבדו את ד' בשמחה והם שהיו אבלים ועם כל זה נצטוו לעבוד באהל מועד כמאמר הכתוב "ומפתח אהל מועד לא תצאו" (ויקרא יג-ז) ובתולת הכתובים שם יכול אפילו שלא בשעת עבודה, תלמוד לומר (בפי אמור כא-יב) ומן המקדש לא יצא ולא יהלל את מקדש אלקינו. אימתי אינו יוצא ולא יהלל הוא אומר בשעת עבודה, והיה עולה על דעתם שיעשו תחבולה שיהיה להם אפשרות להיות בשמחה ובמה לפי דברי הכתוב, ויין ישמח לבב זה נוש" (תהילים קד-טו) אבל באמת אין זה עבודת הקודש אמיתיים יען שעליהם לעבוד בשמחה עצימיה בלי שום עור וור גשמי, מחוץ לנפש, ובאם לא היה מבחינת אש זרה, ולש- טחם שתינו יין גם כן מותר. לכך הוזהרנו כאן על היין ובוה יובן דרשת חכמינו ז"ל שתינו יין ונחם אהנו ומושלבים ולפי דרכנו יש להבין מה שנאמר, ויתנו בהן אש זרה" - ויקרבו לפני ד' האש זרה. דלפי הנראה הדברים כפולים דהרי זה האש שנתנו על המחתות היא בעצמה האש זרה. ומסדר הדברים נראה ששנים המה ולפי ההסבר שהסברנו נכון מאוד דהאש זרה כולל גם שתינו יין שישפיע התלהבות והיא סיבה שחוק לנפש אש זרה.

בהגדה של פסח אנו אומרים, "כנגד ארבעה בניו דברה תורה: אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול". ומקשה בספר אבודרהם, למה נמנה הרשע על יד החכם? הרי יותר נכון למנות לפי סדר ה- מקראות: רשע, מה העבודה הוא" (שמות יב-כו), ושאינו יודע לשאול, "הגדת לבנך ביום ההוא" (שמות יג-ח), הם מה זאת" (שמות יג-יג), חכם, מה העדות והחקים והמשפטים" (דברים ו-כז)? ומישב שרצה להזכירם בסדר חכמתם, בתחילה הם ואחריו רשע, שגם הוא חכם, אבל רק להרע, כלשון הכתוב, "חכם הוא המה להרע" (ירמיה ד-כב) ואחריו תם שאינו חכם ממש, אלא יש בו קצת חכמה לשאול ובאחר- נה. היותר גרוע, שאינו יודע לשאול, אדוש הוא לכל עניני הדת. וזה לו תורת ד' ברם הביטוי אחד חכם ואחד רשע בצירוף ואו המוסף מעיד שיש קשר מסוים ביניהם. ומסבירים המפרשים על פי האמור בכתבי האר"ז "זל שארבעת ה- כוסות של הסדר הם כנגד ארבעת הבנים וכל מה שנאמר בין ארבעת הכוסות מיוון לכלי מה הארבעה בניו, לחכם אומרים על הכוס הרא" שון "קידוש", כלומר, אמנם חכם אתה אבל בלי קדושה אי אפשר להצליח בחכמה.

הכוס השני מכוון נגד בן הרשע, ולפי ההלכה "כאן הבן שואל". שואל הוא הבן הרשע, אולם שאלות יורדת ונוקדת. הוא מת- יחס בזלזול גמור לכל דבר קדוש ומקדוש וצריכים לדעת מה ואיך להשיב לו. דרושים לו: צא ולמד מה ביקש לבן כדי להראות לו בצורה מוחשית שהתחבולות, על כל גוניה וסוגיה פשטה את הרגל. אף יעקב השתדל להתאקלים אצל לבן, "עם לבן גרתי" (בראשית לג-ה), לבסוף, "וירדתי אחריו" ואמר לו, "יש לאל יד לעשות עמכם רעה" (בראשית לא-יד). וכמו כן בני ישראל בר מצרים: "וישב ישראל בארץ מצרים - ויחאהו בה" (בראשית לא-יד) ונסתתים, הבה נתחכמה לו פן ירבה" (שמות מ-ד). ואם כן אין עצה אלא להשאר יהודי.

הבן התם לפי ההלכה מברך על מונונו על הכוס השלישי. ר' שלמה אפרים איש לונגשיץ בספרו "כלי יקר" מסביר למה לא הוזכרה שאלת התם על פסח מצה ומרור אלא בקשר עם פדיון בכורים? והסבר הוא כי התם כל זמן שאינו נותן לו פסח מצה ומרור אינו שואל כלום, כי מטבעו אינו מלעיב על העבודה המצוה ד' וגם אינו מבקש טעם המצוה, הלוואי שיאכילהו אביו כל היום פטומות צלי אש ומצות מסולת נקיה על מרורים שזה טוב לגרות התיאבון אבל בפדיון הבן שאין נותנים לו כלום אלא להיפוך מבקשים ממנו שיתן הוא דמי פדיון, אז הוא שואל, "מה זאת?" כי אפילו תם ופתי גמור הרי הוא חכם לענין זה להחזיק ממון שלו, שלא יתן, ומאלפים אותו כי לא זהו התכלית שלקנוס בשניו יהיה מגמתו ואכלת ושבעת כדצונך אולם וברכת את ד' אלקיך (דברים ה-י) על מונונו שנותן לך.

וגומרים עם השאינו יודע לשאול. הוא ה- מסוכן בו יותר. ומה שאינו יודע לשאול אינו מפני שאין בו דעת אלא שהוא כך מושחת, כה רחוק וכה זר ליהדות ולחוקי התורה, עד שכבר איננו יודע אפילו לשאול. מנותק הוא לגמרי ממקורות שבני ישראל שואבים עד שאין לו מושג היכן ומה לשאול, ודא עקא (וזה הצרה) ואחד... שאינו יודע, הוא מחזיק עצמו שהוא שאור שבעיסה, הוא הבחיר שבאומה (הלא אך החכם כשהוא אחד ויחיד בעיניו לא לחכם יחשב). וזה שהדגישה התורה "הגדת לבנך". והיה לך לאות הסיבה שהבן אינו יודע

פתיחה ל"סדר" של פסח: השאלות

מאת הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן

כל המרכה לספר ביצואת מערים, מתחיל בהקדמת ארבע הקישויות. הקישויות האלה מסמלות את קי לסחר פנים האמורים של היהדות שבה אנו מתגוררים והיא מנלה את סוד קיומנו היומיני וה א"פי שנה, אנו מקשים ומקשים שוב, אין אנו מסתפקים בהלכה פסוקה, אלא רוצים למצוא את נהוב ההגיון שבה ולעקוב אחריו מבבלנו, ים התלמוד כלו חרות, כחוט השני, כשעת זר של קישויות ואמנויות. אך כי פוסק ההלכה למעשה או מחבר המכתב המוסרי יודע לכל כאישיות נפלאה כרבי עקיבא או רבי יהודה או אחרים כמותם, מותר לו גם לקח התי" מידים להקשות: מלן? זה מנין ר"ז? זה, מאיזה מקור שאבת? מה המיוצג לומר כך? ותקמקש? מברורו שלא יתחמק מלתרץ את הקישויה, מאי קא משמע לן? המשיכה נא למתנה את חוט ה" הגיון ער שנגיע ביחד אל מסקנת ההקשר שהעצב לנו. השכל הישר מנחה את האמת בזריות ומנחה אותה וכשימצא כלשהו שאינו מוכן הושב, תוסיף שוב הקישויה, לפנים הין, ואולי יחסם גם כיום אנשים כאלה העלולים להחל במגמתו של היהודי לענות על כל שאלה בשאלה נוספת, הם אינם מבינים כי דוק בכך יש למצוא את לפי שררן הבקרה, בכך המצא את המפתח לפתרון התחבולות של ה"יומיניו שלנו ולהבין [הש"ש] אמרו חז"ל, "ככל ועם גיוס יהיו בקיוביך כהרשים".

הסדר חותם בפתיחת הרלת לרבה כדו שיוכס הבית אורה יקר. אלוהו הנבוא הוא שיתנו של מקום לבשר הרות גמורה לאדם, הוא חמבשר לטות הששית הקרובים, שבה יאור אור החכמה לכל העולם. חשבו יתרון קישויות ואבעיות. בלבת הזכיותם התלמודיים, כשהחכמים מנחמים זה את זה בהלכה ובשאם כל תירון לאינו קושיא, או הותמים את הענין ב"תיקו", זאת אומרת: תשבו להין קישויות ואבעיות. את הסדר פותחים בקישויות ותותמים אותו בחזיון על הזמן שאלו מתקרבת האנושות, הזמן שבו ויכלו להין כל בעיה, לנלות את כודות הטבע ולא תשאר שאלה בלי תשובה, לא יהיו עוד אפלויות כי את אדם ואדם ולכן שא"ת, מה נשתנה? לא תהיו עוד לה שום יסור. ואו, רק אז לא נשוב על כל שאלה בשאלה אחרת.

הסדר חותם בפתיחת הרלת לרבה כדו שיוכס הבית אורה יקר. אלוהו הנבוא הוא שיתנו של מקום לבשר הרות גמורה לאדם, הוא חמבשר לטות הששית הקרובים, שבה יאור אור החכמה לכל העולם. חשבו יתרון קישויות ואבעיות. בלבת הזכיותם התלמודיים, כשהחכמים מנחמים זה את זה בהלכה ובשאם כל תירון לאינו קושיא, או הותמים את הענין ב"תיקו", זאת אומרת: תשבו להין קישויות ואבעיות. את הסדר פותחים בקישויות ותותמים אותו בחזיון על הזמן שאלו מתקרבת האנושות, הזמן שבו ויכלו להין כל בעיה, לנלות את כודות הטבע ולא תשאר שאלה בלי תשובה, לא יהיו עוד אפלויות כי את אדם ואדם ולכן שא"ת, מה נשתנה? לא תהיו עוד לה שום יסור. ואו, רק אז לא נשוב על כל שאלה בשאלה אחרת.

פגישה בין הרב הראשי שליט"א ומר יוסף אלמוני, יו"ר של הסוכנות